

**UTENOS KOLEGIJOS
VERSLO IR TECHNOLOGIJŲ FAKULTETO
VERSLO IR VIEŠOSIOS VADYBOS KATEDROS
BUHALTERINĖS APSKAITOS STUDIJŲ PROGRAMA**

TVIRTINU

Dekanė

Dr. Vaida Bartkutė- Norkūnienė

2021-06-07

**UAB „EDMAR“
PIRKĖJŲ SKOLŲ APSKAITA IR VALDYMAS**

BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo autorė

BA 17 I gr. studentė

Gohar Okhikyan

2021-05-25

Recenzentė

Lektorė

Vijolė Satkauskienė

2021-06-03

Darbo vadovė

Lektorė

Loreta Bagdanavičienė

2021-05-25

UTENA

2021

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	7
1. PIRKĖJŲ SKOLŲ APSKAITA IR VALDYMAS	8
1.1. Pirkėjų skolų samprata.....	8
1.2. Pirkėjų skolų valdymas.....	8
1.3. Pirkėjų įsiskolinimo apskaita	15
2. RODIKLIAI VERTINANTIS ĮMONĖS SKOLŲ BŪKLĘ	21
3. PIRKĖJŲ SKOLŲ VERTINIMAS UAB „EDMAR“	26
3.1. Įmonės pristatymas	26
3.2. Pirkėjų skolų apskaitos politika ir valdymas UAB „Edmar“	28
3.3. Pirkėjų skolų apskaita UAB „Edmar“	31
3.4. Pirkėjų skolų įtaka UAB „Edmar“ veiklos rezultatams.....	34
IŠVADOS IR REKAMENDACIJOS.....	42
LITERATŪROS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	44
PRIEDAI	46
1 priedas. PIRKIMO – PARDAVIMO SUTARTIS Nr. 201	47
2 priedas. SKOLŲ SUDERINIMO AKTAS	51
3 priedas. UAB „Edmar“ balanso rodiklio horizontalioji analizė	52
4 priedas. UAB „Edmar“ balanso rodiklių vertikalioji analizė	54
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	
1 pav. Pardavimų skolon ciklas	9
2 pav. Skolų prevencijos principai.....	11
3 pav. Efektyvios sutarčių įvykdymo užtikrinimo priemonės	12
4 pav. Įmonės skolų sandara	16
5 pav. UAB „Edmar“ valdymo schema	27
6 pav. Pirkėjų skolų administravimo procesas UAB „Edmar“	29
7 pav. UAB „Edmar“ turto paskirstymas procentais	34
8 pav. UAB „Edmar“ turto struktūra	35
9 pav. UAB „Edmar“ per vienerius metus gautinų sumų kitimas Eur	36

10 pav. UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas	38
11 pav. UAB „Edmar“ debitorinių ir kreditorinių skolų palyginimas	39
12 pav. UAB „Edmar“ ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų palyginimas su ilgalaikiu ir trumpalaikiu turtu	39

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Sąskaitų plano 24 sąskaitos grupės detalizavimas.....	17
2 lentelė. UAB „Edmar“ klientų atsiskaitymų terminai	29
3 lentelė. UAB „Edmar“ sąskaitų plano 24 sąskaitų grupės detalizavimas.....	31
4 lentelė. UAB „Edmar“ pirkėjų atsiskaitymų buhalteriniai įrašai	32
5 lentelė. UAB „Edmar“ atsakingo asmens atsiskaitymo buhalteriniai įrašai	32
6 lentelė. UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimo rodiklis	36
7 lentelė. UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas kartais	37
8 lentelė. UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas dienomis	37
9 lentelė. UAB „Edmar“ trumpalaikio likvidumo rodikliai	40

Gohar Okhikyan. Pirkėjų skolų apskaita ir valdymas UAB „Edmar“ įmonėje. Buhalterinės apskaitos studijų programos studentės baigiamasis darbas. Darbo vadovė – lektorė Loreta Bagdanavičienė. Utenos kolegijos Verslo ir Technologijų fakultetas, Verslo ir Vadybos katedra. Utena, 2021.

SANTRAUKA

Temos aktualumas. Dabartiniu metu vis dinamiškiau keičiasi ekonominė situacija. Didėja visuomenės poreikių kaitos tempai. Vis sparčiau diegiamos naujos technologijos, inovatyvios idėjos, plėtėja ir didėja informaciniai srautai, didėja konkurencija.

Visa tai ir kiti atviros tarptautinės rinkos veiksniai sudaro ne tik berybes perspektyvas ir galimybes kiekvienos įmonės veiklai vystyti, bet ir kelia daug pavojų. Vis sunkiau įmonėms išlikti konkurencingomis, užtikrinti įmonių mokumą ir veiklos pelningumą.

Įmonės pastaruoju metu parduodant prekes arba suteikiant paslaugas dažnai suteikia mokėjimo atidėjimą, t. y. leidžia pirkėjams atsiskaityti vėliau. O pirkėjų nemokumą, t.y. neatsiskaitymas už pateiktą produkciją ar suteiktas paslaugas gali sąlygoti ir pačios įmonės nemokumą (nesugebėjimą atsiskaityti su darbuotojais, biudžetu, tiekėjais). Sutrikimas vienoje atsiskaitymų grandyje sukelia sutrikimus kitose su ja susijusiose grandyse. Vėliau dėl sutrikusių atsiskaitymų įmonė gali prarasti tiekėjų pasitikėjimą ir pirkėjų susidomėjimą.

Baigiamojo darbo objektas - pirkėjų skolų apskaita ir valdymas.

Darbo tikslas – įvertinti pirkėjų skolų apskaitą ir valdymą įmonėje.

Pirmoje darbo dalyje nagrinėjama pirkėjų skolų samprata, jų valdymas, registravimas ir dokumentavimas. Antroje darbo dalyje pristatoma UAB „Edmar“ veikla, nagrinėjamas pirkėjų skolų valdymas, apskaitos ypatumai.

Tyrimo charakteristika. Siekiant įvertinti UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimus, buvo atliktas empirinis tyrimas, pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – duomenų analizė.

Tyrimo rezultatai leido padaryti sekančias **pagrindines išvadas:** kad bendradarbiavimas su pirkėjais vyktų efektyviai, nekiltų ginčų ir nesklandumų, būtų išvengta didelių nuostolių, pirmiausia reikia kruopščiai įvertinti kiekvieną klientą, nuolat sekti jų finansinę ir mokumo būklę, kontroliuoti skolų susidarymą bei jų apmokėjimą laiku.

Praktinį darbo rezultatų reikšmingumą ir pritaikymo galimybes nusako, kad įvertinta pirkėjų įsiskolinimų valdymo ir apskaitos praktika UAB „Edmar“ yra svarbi, leidžia praplėsti dabartinio žinojimo akiratį. Pritaikymo galimybes – kitose įmonėse.

Raktiniai žodžiai: pirkėjų įsiskolinimas, skolų valdymas, skolų apskaita, mokėjimų rizika, skolų išieškojimas.

Gohar Okhikyan. Accounts receivable accounting and management JCS Edmar. This is the student's of the accounting studies program final work. Head lecturer Loreta Bagdanavičienė. Utena College Faculty of Business and Technology, Department of Business and Management. Utena, 2021.

SUMMARY

Relevance of the topic. At present, the economic situation is changing more and more dynamically. The pace of change in society's needs is increasing. New technologies and innovative ideas are being implemented more and more rapidly, information flows are expanding and increasing, and competition is increasing as well.

All this and other factors of the open international market create not only limitless perspectives and opportunities for the development of each company's activities, but cause many risks as well. It is becoming more and more difficult for companies to remain competitive, to ensure their financial solvency and profitability.

Now companies often provide deferred payment when they sell goods or provide services, i.e. allow buying to pay later. And the financial insolvency of buyers, i.e. non-payment for the provided products and services may cause the financial insolvency of the company itself (inability to pay wages, taxes, pay off suppliers). A failure in one settlement chain causes a failure in the other chains involved. Later, due to failed settlements, the company may lose the trust of suppliers and the interest of buyers.

The subject of the final work is the accounting and management of trade receivables.

The purpose of the work is to evaluate the accounts receivable accounting and management of a company.

The first part of the work deals with the concept of trade receivables, their management, registration and documentation. The second part of the work presents the activities of JCS Edmar, examines customer debt management, accounting peculiarities.

Characteristics of the study. In order to evaluate the debts of JCS Edmar customers, an empirical research was performed, a quantitative research method was chosen - data analysis. The results of the research led to the **following main conclusions:** in order to cooperate effectively with buyers, avoid disputes and problems, avoid significant losses, first of all it is

necessary to assess carefully each client, constantly to monitor their financial and solvency status, to control debt formation and timely payment.

The practical significance of the work results and the possibilities of application are determined by the fact that the assessed practice of debt management and accounting of JCS Edmar is important, allows to broaden the horizons of current knowledge. There is a possibility of applying the work results to other companies.

Keywords: trade receivables, debt management, debt accounting, payment risk, debt collection.

IVADAS

Temos naujumas ir aktualumas: Lietuvos Respublikos verslo subjektų pajamos pripažįstamos vadovaujantis kaupimo principu, t. y. apskaitoje registruojamos tada, kai jos uždirbamos, neatsižvelgiant į pinigų gavimą.

Dauguma verslo įmonių, ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje, siūlo savo klientams įvairias prekių ir paslaugų nuolaidas ar kitas privilegijas. Viena jų pinigų mokėjimo už prekes ar paslaugas atidėjimas. Norėdami pritraukti pirkėjus, įmonės siūlo klientams atidėtą mokėjimą už prekes ir paslaugas. Neretai atsitinka taip, kad pirkėjai tampa nemokūs, ir tada, įmonių turtą paverčia turtu tik dokumentuose, didėja įmonių nuostoliai ne tik dėl blogų skolų ir turto praradimo, bet ir dėl įšaldytų apyvartinių lėšų.

Dažniausiai kiekviena įmonė stengiasi sudaryti tokią pirkėjų skolų valdymo politiką, kad tokių nepageidaujamų skolų atsirastų kuo mažiau, o rizika būtų kuo mažesnė.

Darbo objektas: UAB „Edmar“ pirkėjų skolų apskaita ir valdymas.

Darbo tikslas: Įvertinti pirkėjų skolų apskaitą ir valdymą UAB „Edmar“.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti pirkėjų skolų apskaitos ir valdymo analizę teoriniu apsektu.
2. Išanalizuoti pirkėjų skolų įtaką įmonės veiklos rezultatams.
3. Išnagrinėti pirkėjų skolų apskaitą ir įvertinti jo įtaką UAB „Edmar“ veiklos rezultatams.

Darbo metodai:

Mokslinės literatūros bei internetinių šaltinių analizė, duomenų analizė – įmonės dokumentų analizė, grafinis duomenų atvaizdavimas, sisteminimas, paliginamoji analizė ir gautų rezultatų apibendrinimas ir išvadų formulavimas. Vertinant pirkėjų skolų apskaitą UAB „Edmar“ buvo panaudoti 2018-2020 metų finansinės atskaitomybės duomenys ir kiti įmonės dokumentai.

Konfidencialumo principais įmonės pavadinimas, rekvizitai ir finansinės atskaitomybės duomenys pakeisti.

Pasiektų studijų rezultatų sąrašas: planuoti apskaitos tarnybos darbą, vertinti ūkio subjekto finansinę būklę ir veiklos rezultatus, vykdyti finansinę kontrolę, apskaityti įmonės turtą ir įsipareigojimus, rinkti ir analizuoti informaciją taikant šiuolaikinės technologijas.

Darbo struktūra: baigiamąjį darbą sudaro santraukos lietuvių ir anglų kalbą, įvadas, 3 skyriai, išvados, pasiūlymai, literatūros šaltinių sąrašas. Darbe yra 12 paveikslų, 9 lentelės ir 4 priedai. Darbo apimtis be priedų – 45 puslapiai.

1. PIRKĖJŲ SKOLŲ APSKAITA IR VALDYMAS

1.1. Pirkėjų skolų samprata

Skolos įmonei- viena iš jos turto rūšių.

Pirkėjų įsiskolinimas - su įmonės prekybine veikla (prekių, paslaugų ir savo produkcijos pardavimu) susijusios pirkėjų skolos. Įprastai šių skolų grąžinimo laikas ne ilgesnis nei 12 mėnesių (Subačinė, Budrionytė, Senkus, 2012, p. 77).

Pirkėjų skolų susiformavimas laikomas įprastu reiškiniu, jos atsiranda po visiškai įprastų verslo operacijų, kuomet verslo įmonė parduoda prekes ar suteikia paslaugas savo klientui ir negauna už jas pinigų.

Pirkėjų įsiskolinimai įeina į įmonių balanso turto dalį ir buhalterinėje apskaitoje parodomi įmonės trumpalaikio turto sąskaitose, kad šis turtas virstų kita turto rūšimi (pinigais), įmonės buhalteriai ir prekybos vadybininkai turi itin stropiai ir atidžiai stebėti, kaip susidaro ir kaip laiku yra atlyginamos įmonei skolos.

Pagal apmokėjimo laiką pirkėjų įsiskolinimai finansinėje apskaitoje skirstomi į:

- Trumpalaikes (skolų grąžinimo laikas ne ilgesnis kaip 12 mėnesių);
- Ilgalaikes (t. y. kurios bus gautos ne anksčiau nei po vienerių metų).

Pirkėjų skolos bruožas – visada yra tikimybė, kad skolininkas gali negrąžinti skolos. Tokios skolos dažnai vadinamos „blogomis skolomis“.

Norint suprasti pirkėjų skolų valdymą, taip pat būtina išsiaiškinti pardavimų ciklo esmę. Nors šie ciklai įvairiose įmonėse gali skirtis dėl įmonių veiklos ypatumų, tačiau išskiriami visoms įmonėms būdingi esminiai principai.

Apibendrinat galima teigti, kad debitoriniai įsiskolinimai – viena iš turto rūšių, rodanti trečiųjų asmenų įsipareigojimus įmonei už skolon pirktas prekes ar paslaugas.

1.2. Pirkėjų skolų valdymas

Apskaitą Lietuvos Respublikoje reglamentuojantys teisės aktai nustato, kad pajamas už parduotą produkciją ar suteiktas paslaugas įmonės privalo registruoti apskaitoje ir pateikti metinėje finansinėje atskaitomybėje, nesvarbu kada gauti pinigai.

Uždirtos pajamos apskaitoje dažniausiai fiksuojamos išrašant apskaitos dokumentą – sąskaitą faktūrą ar PVM sąskaitą faktūrą arba priėmimo – perdavimo aktą. Todėl tuo atveju, kai už parduotą skolon produkciją pirkėjas visai neatsiskaito, pardavėjas priverstas

rodyti nerealią, padidintą pelną. Tai ateityje gali lemti nepagrįstai didelį turto išėmimą iš įmonės, pavyzdžiui, išsimokant dividendus.

Dažniausiai pirkėjų skola užima įmonės trumpalaikio turto didžiąją dalį. Įmonės pagrindinė veiklos dalis - pajamų surinkimas, kadangi tai yra pinigų šaltinis. Įmonės sėkminga veikla priklauso nuo to, kaip planuojamas ir kontroliuojamas pajamų surinkimas.

Pirkėjų skolų valdymo tikslas tai pirkėjų skolų lygio nustatymas, kuriam esant pelningumas yra didžiausias- teigia Aleknevičienė (2011). Didėjant pirkėjų skoloms, didėja ir jų neapmokėjimo tikimybė, tačiau didėja ir pardavimo apimtys.

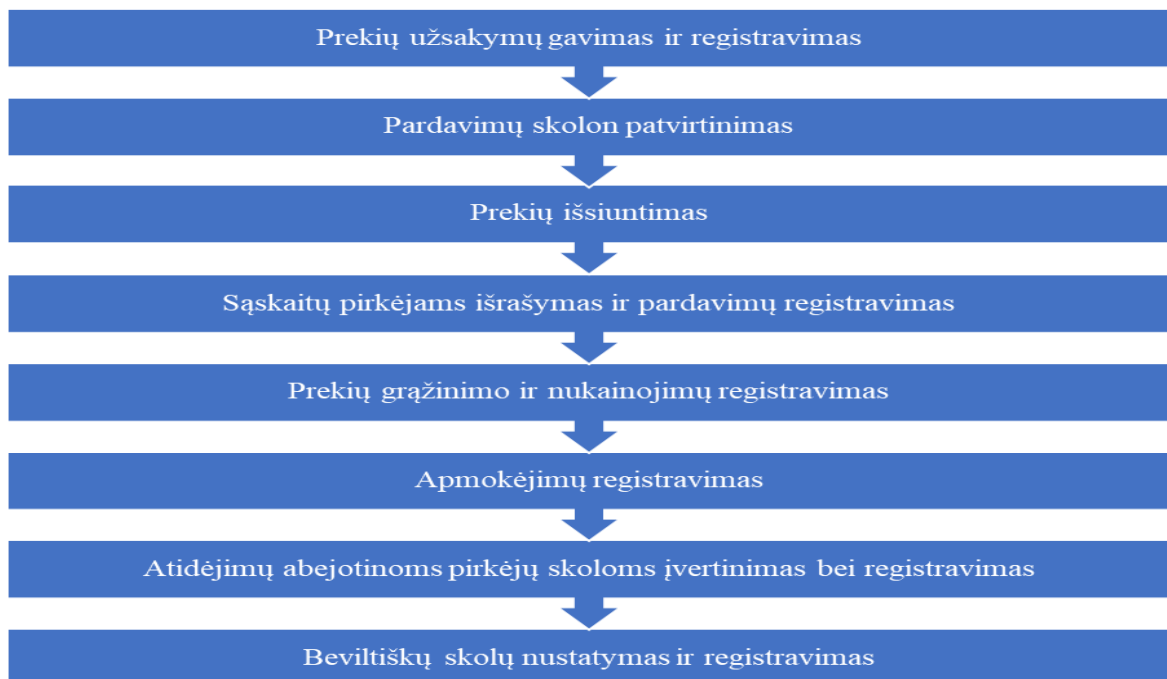
Pirkėjų skolų valdymas – tai balansavimas tarp pelningumo ir likvidumo. Kuo ilgesnį apmokėjimo terminą suteikia klientui įmonė, tuo galimos didesnės pardavimo apimtys, o kartu ir didėja pelnas. O iš kitos pusės – kuo ilgesni kredito terminai, tuo daugiau pirkėjų skolų, tuo didesnė tikimybė atsirasti blogoms skoloms ir likvidumo problemoms.

Salek (2007) išskiria du pirkėjų skolų valdymo tikslus:

1. Užtikrinti, kad visos skolos būtų surinktos laiku.
2. Identifikuoti ir sumažinti blogų skolų skaičių.

Šių tikslų kiekviena įmonė siekia vienu metu.

Kad suprasti pirkėjų skolų valdymą būtina išsiaiškinti pardavimų skolon ciklo esmę. Šie ciklai gali skirtis priklausomai nuo įmonės veiklos ypatumų, tačiau nesiskiria visoms įmonėms būdingi esminiai principai. Pagrindiniai skolų ciklų etapai:

1 pav. **Pardavimų skolon ciklas**

Šaltinis: sudaryta autorės pagal J. Mackevičius (2010).

Pardavimų skolon ciklo apibūdinimas:

Pirkėjų užsakymų gavimas ir registravimas – tai pardavimų ciklo pradžia. Labai svarbu, kad užsakymai būtų laiku ir teisingai registruoti dokumentuose. Šiam etapui reikia skirti pakankamai dėmesio, kad būtų galima įsitikinti, ar įmonės derinami turimų atsargų kiekiai atitinka užsakytos produkcijos kiekius, kad neliktų neįregistruotų užsakymų. Užsakymų registravimo dokumentai turi būti patvirtinti darbuotojo, atsakingo už pardavimų skolon suteikimo ir prekių išsiuntimo kontrolę.

Pardavimų skolon patvirtinimas – reiškia, kad prieš išsiunčiant prekes įgaliotas darbuotojas privalo ne tik patvirtinti, bet ir įvertinti pardavimus skolon. Šio proceso netinkama kontrolė lemia didelius atidėjimus abejotinoms pirkėjų skoloms ir beviltiškų skolų nuostolius. Įmonė kiekvienam savo pirkėjui turi nustatyti pardavimo skolon griežtas ribas.

Prekių išsiuntimas – šiame etape svarbiausia ne tik laiku išsiųsti prekes, bet ir teisingai išrašyti prekių siuntimo dokumentus. Dokumentuose privaloma nurodyti informaciją apie pirkėją, prekių kiekius ir fizines savybės, išsiuntimo data ir patvirtinti atsakingų asmenų parašais.

Sąskaitų pirkėjams išrašymas ir pardavimų registravimas – Išrašyta sąskaita - tai pagrindinis dokumentas, kuriuo pripažįstamas pardavimas ir pirkėjų įsiskolinimas. Reikia atkreipti dėmesį, kad sąskaitos būtų išrašomos visoms prekėms (išsiųstoms) ir kad suma būtų tiksli.

Įmonėms rekomenduojama sudaryti pardavimų ataskaitas už tam tikrą laikotarpį, kurioje pardavimus galima būtų paskirstyti pagal požymius (pirkėjus, prekių rūšį ir kt.). Tokiu atveju bet kuriu metu galima pateikti tikslią informaciją apie pirkėjų skolų likutį laikotarpio pradžioje, įvykdytas operacijas per ataskaitinį laikotarpį ir skolų likutį laikotarpio pabaigoje.

Prekių grąžinimo ir nukainojimų registravimas. Labai dažnai būna taip, kad pirkėjas lieka nepatenkintas gautų prekių kokybe. Tokiu atveju, tiekėjas arba priima atgal parduotas prekes arba keičia, arba suteikia nuolaidą. Bet kokių atveju reikia laiku įregistruoti grąžinimą arba nuolaidas.

Atidėjimų abejotinoms pirkėjų skoloms įvertinimas bei registravimas svarbu, nes dažnai būna taip, kad pirkėjas nepadengia skolų. Atidėjimai abejotinoms pirkėjų skoloms turi padengti beviltiškų skolų nuostolius, tenkančius einamųjų metų pardavimams.

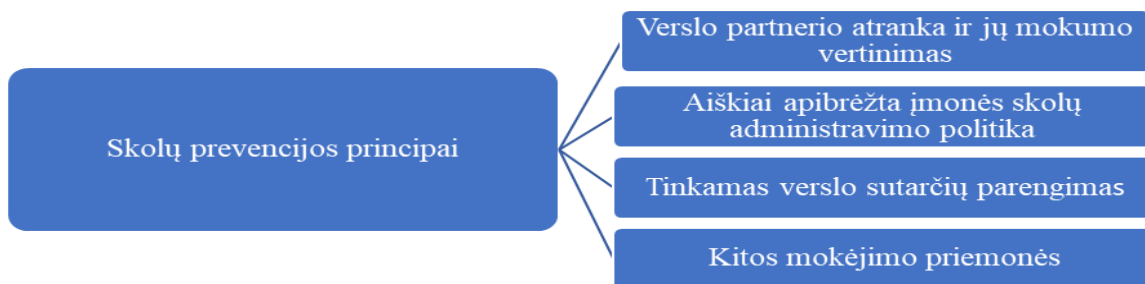
Egzistuoja abejotinos pirkėjų skolos įvertinimo du būdai: tiesioginis ir netiesioginis. Tiesioginiu būdu galima įvertinti – kai žinoma pirkėjo finansinė būklė. Tokiu būdu patogų įvertinti – jei yra nedaug skolininkų. Turint daug skolininkų, rekomenduojamas netiesioginis būdas.

Beviltiškų skolų nustatymas ir registravimas labai svarbus įmonei. Tais atvejais, kai pirkėjas dėl įvairių priežasčių neapmoka skolų, įmonės vadovybė gali priimti sprendimą nurašyti skolas kaip beviltiškas ir buhalterijai perduoti dokumentą, kurio pagrindų bus atliktas nurašymas. Pirkėjų skolų susidarymą veikia tiek makro, tiek mikroekonominiai veiksniai, tačiau nustatant pirkėjų kreditavimo sąlygas svarbu atsižvelgti į strateginius įmonės tikslus.

Skolų administravimą teikiančių įmonių paslaugos Lietuvoje auga. Dėl menkai pasiteisinančių skolos išieškojimo priemonių įmonės lygmeniu, vis dažniau verslininkai skolų išieškojimo funkcijas perleidžia šios srities profesionalams – advokatų kontoroms, skolų išieškojimo bendrovėms. Pagrindinė priežastis – besispecializuojančios šioje srityje advokatų kontoros ir įmonės turi daugiau skolos išieškojimo būdų bei įrankių: nuo taikaus priminimo apie atsiradusį įsiskolinimą, susirašinėjimo su skolininku ar susitarimo dėl skolos grąžinimo terminų (grafiko) išdėstymo, užtikrinant šio susitarimo įvykdymą trečiųjų asmens laidavimu ar skolininko turto įkeitimu, iki skolininko padavimo į teismą, bankroto bylos iškėlimo ar skolos išieškojimo.

Skolų administravimas susideda iš dviejų etapų – *skolų prevencijos* ir *skolų išieškojimo*.

Efektyvūs skolų administravimo principai – tai skolų prevencijos principai.

2 pav. **Skolų prevencijos principai.**

Šaltinis: sudaryta autorės pagal J. Mackevičius (2010).

- *Verslo partnerio atranka ir jų mokumo vertinimas.* Prieš pasirašant prekių pirkimo - pardavimo sutartį, įmonė turi rinkti informaciją apie pirkėją, apie jo finansinę būklę, ir tik po to parduoti prekės skolon. Sutartyje būtinai turi būti nurodytas atsiskaitymo terminas (30, 60, 90 dienų).

Būsimo partnerio mokumą bei kreditinę riziką galima įvertinti naudojantis Nekilnojamojo turto registro, Juridinių asmenų registro, Turto arešto akto registro, Hipotekos registro duomenimis, kredito rizikos duomenų bazėmis ir duomenimis. Turto arešto aktų registre kaupiama informacija apie antstolių, teismų, VMI ir kitų institucijų pritaikytą turto areštą rodo, kad įmonė dalyvauja teisiniuose ginčuose ar nevykdo įsipareigojimų kreditoriams.

Verslo partnerio mokumą reikia vertinti net tik prieš pasirašant sutartį, bet ir sutarties vykdymo metu – būtina sekti jo finansinę padėtį, įstatinio kapitalo pokyčius ir operatyviai reaguoti į bet kokius pakitimus.

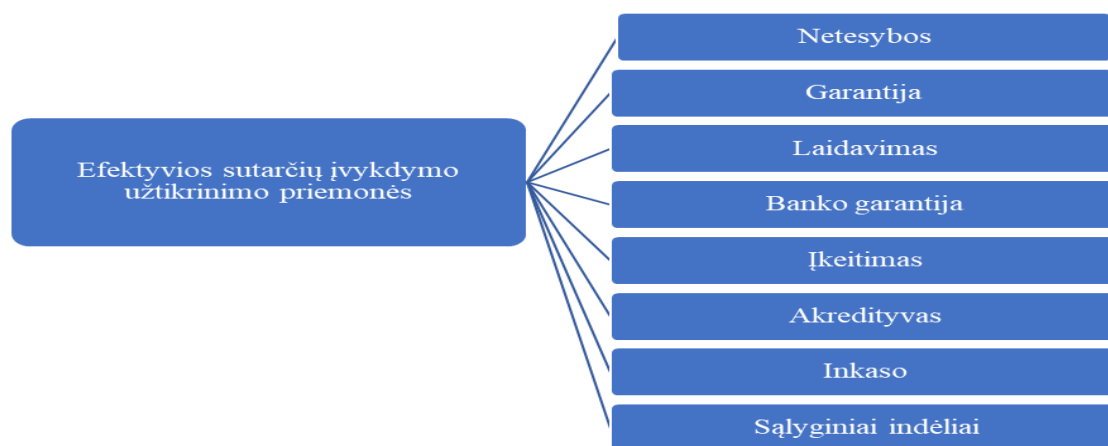
- *Aiškiai apibrėžta įmonės skolų administravimo politika.* Tinkamas skolų administravimas galimas tik jeigu įmonė turi aiškią skolų prevenciją, jų valdymo ir išieškojimo taisykles ir kvalifikuotą darbuotoją, kuris atsakingas už skolų valdymą, sutarčių rengimą ir skolų išieškojimų koordinavimą. Dažnai skolų administravimą atlieka ne įmonės darbuotojas o advokatai.

- *Tinkamas verslo sutarčių parengimas.* Visų skolinių ginčų pagrindas – netinkamai įformintos pirkimo – pardavimo sutartys. O tinkamai parengtos sutartys savaime atlieka skolų prevencijos funkciją. Sutartyje turi būti nurodytos:

- Aiškos sutarties sąlygos (prekių kokybė, darbo atlikimo terminai ir t.t.)
- Tinkamai turi būti aptarta atsakomybė už sutarties pažeidimą, kuri skatina klientus bei partnerius laiku ir tinkamai vykdyti įsipareigojimus.

Labai dažnai į standartines sutarties sąlygas derėtų įtraukti tam tikrus „ saugiklius“, kurie padėtų atsiradus skolai. Pavyzdžiu: avansiniai mokėjimai, mokėjimai dalimis, įskaitymai, vienašališka sutarties nutraukimo galimybė sutarties pažeidimo atveju.

Efektvios sutarčių įvykdymo užtikrinimo priemonės pateikti kitame paveiksle.

3 pav. **Efektvios sutarčių įvykdymo užtikrinimo priemonės**

Šaltinis: sudaryta autorės pagal J. Mackevičius (2010).

Netesybos - sutarties ar teismo nustatyta tvarka pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta. Netesybos atlieka kelias funkcijas – užtikrina kreditoriaus prievolės įvykdymą, skatindamos skolininką vykdyti prievolę arba kompensuoti kreditoriaus patirtus nuostolius, kai prievolės skolininkas neįvykdo.

Garantija – įsipareigojimas sumokėti garantijos gavėjui tam tikra sumą, ar jos dalį, jeigu klientas, už kurį įsipareigojęs asmuo garantavo, neįvykdo arba netinkamai įvykdo savo įsipareigojimus garantijos gavėjui. Dėl sutartinių netesybų šalys turi susitarti raštu, nepaisant kokia forma (žodžiu, raštu, notarine forma) susitarta dėl pagrindinės prievolės. Kai skolininkas sumoka netesybas, kreditorius nebegali reikalauti iš jo įvykdyti prievolę natūra. Jeigu prievolė neįvykdoma ar vykdoma netinkamai ir kreditorius patiria nuostolius, netesybos įskaitomos į nuostolius, t. y. kreditorius neturi teisės iš skolininko išieškoti visų nuostolių ir visų netesybų. Tais atvejais, kai nuostolių suma didesnė nei sutartyje nustatytos netesybos, priteisiamas nuostolių atlyginimas, apimantis įskaitomą netesybų sumą.

Laidavimas – įmonės, siekdamos užtikrinti prievolės įvykdymą, kartais reikalauja iš kredito gavėjo ne tik įkeisti nekilnojamąjį turtą, bet ir kad laiduotų tretieji asmenys. Taip daroma, kai skolininko rizika yra didesnė. Laiduotojas gali būti ir fizinis asmuo ir juridinis. Galimybė gauti didesnę kreditą – esant laiduotojo laidavimui. Tokiu atveju laiduotojas sudaro raštinę sutartį, kurioje nustatomi jo įsipareigojimai kreditoriui jei skolininkas, už kurį laiduojama, neįvykdys savo prievolės.

Turto įkeitimas (hipoteka) - Nekilnojamojo turto įkeitimas, užtikrinant esamos ar būsimos turtinės prievolės įvykdymą, kai įkeistas turtas neperduodamas kreditoriui ir įkaito davėjui (skolininkui) paliekama teisė įkeistą turtą valdyti, naudoti bei disponuoti juo, atsižvelgiant į hipotekos kreditoriaus teises. Jeigu hipotekos sandoryje nenustatyta kitaip, įkeičiamas daiktas, išskyrus žemę, turi būti apdraustas.

Hipoteka neįregistruota hipotekos registre, negalioja. Daiktas, priklausantis bendrosios nuosavybės teise, gali būti įkeistas visų bendraturčių sutikimu. Įkeičiant bendrosios dalinės nuosavybės dalį, kitų bendraturčių sutikimas nereikalingas, tačiau įkeičiamoji dalis turi būti tiksliai nustatyta bendraturčių sudaryta ir notaro patvirtinta naudojimosi daiktų tvarkos nustatymo sutartimi.

Netesybos (baudos ir delspinigiai) šiuo metu gali būti neefektyvios sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonės – skolininkui bankrutavus, jų vis tiek nepavyks išieškoti. Tuo tarpu hipoteka ar įkeitimas net ir bankroto atveju suteikia pirmenybę prieš kitus kreditorius atgauti savo skolą.

Draudimo ir banko paslaugų naudojimas (faktoringas, kredito draudimas). Įmonės, siekiant sumažinti uždelstus debitorinius įsiskolinimus, turėtų daugiau naudotis kreditų valdymo kompanijos paslaugomis.

Faktoringas - paslaugų visuma, pagrįsta piniginio reikalavimo (debitorinio įsiskolinimo) perdavimu faktoringo bendrovei ir apimanti finansavimą, sąskaitų administravimą ir klientų skolų apskaitą bei rizikos, susijusios su abejotinomis skolomis, sumažinimą. Prieš perimdamas skolą, bankas atlieka skolininko rizikos vertinimą.

Kreditų draudimas – draudimo rūšis. Jis priskiriamas prie ne gyvybės draudimo grupių.

Kreditų draudimo atveju draudikas suteikia draudiminę apsaugą draudėjo interesams nuo pirkėjų nemokumo, bankroto ir nesąžiningumo (tyčinio atsiskaitymų nevykdymo) ir dėl to galimų nuostolių, kuriuos kreditorius gali patirti, jeigu jo prekių ar paslaugų pirkėjas neįvykdytų savo prievolės.

Draudimo tikslas – garantuoti kreditoriui išmokas už jo teikiamas prekes. Kreditų draudimas yra vykdomas draudimo sutarties pagrindu, kuria, įvykus sutartyje nurodytam draudiminiam atsitikimui, draudikas įsipareigoja už sutartyje numatytą draudimo įmoką atlyginti draudėjui jo patirtą sutartyje sutartos sumos dydžio žalą.

- *Kitos mokėjimo priemonės.*

Išankstinis mokėjimas yra tarsi avansas, papildomas garantas, kad asmuo, kuris užsisakė paslaugas arba prekes, bus mokus. Šiuo atveju sutartyje numatyta suma bus sumokėta prieš gaunant prekes ar paslaugas.

Pirkėjui išankstinis mokėjimas yra pati rizikingiausia mokėjimo sąlyga, o pardavėjui atvirkščiai – saugiausia ir palankiausia mokėjimo sąlyga.

Gavus išankstinį mokėjimą pardavėjui nesumokėjimo rizikos nebelieka, o pirkėjui lieka sutarties neįvykdymo rizika. Šiuo atveju pirkėjas gali reikalauti iš pardavėjo banko – pateikti išankstinio mokėjimo garantiją.

Avansinis mokėjimas – tai visos sutartyje numatytos sumos arba jos dalies išmokėjimas būsimųjų mokėjimų sąskaita. Kitaip sakant, tai dalinis mokėjimas.

Avansinis mokėjimas gali būti rizikingas pardavėjui, jei šis gamina unikalią produkciją, kuriai nėra alternatyvios rinkos arba kurią bus galima perparduoti tik už labai mažą kainą.

Pirkėjui išlieka sutarties neįvykdymo riziką, t.y. pardavėjui neįvykdžius sutarties, pirkėjas rizikuoja prarasti avansu sumokėtą sumą.

Įmonių tarpusavio įskaitiniai atsiskaitymai. Įmonės tarpusavyje gali atsiskaityti įskaitymų būdu. Tokiu atveju mokėtojas privalo turėti lėšų ne visai įsiskolinimo sumai, o tik jo skirtumui. Tarpusavio įskaitymai gali būti nuolatiniai arba tik konkrečiai datai.

Overdraftas. Overdraftas tai trumpalaikio kreditavimo forma, suteikianti galimybę nustatytą laikotarpį naudotis banko sąskaitos kredito limitu ir už tai sumokėti palūkanas. Overdraftas viena iš banko tiekiamų paslaugų, kuri padeda įmonėms laiku atsiskaityti ir palaikyti savo mokumo lygį.

Overdraftas skirtas apyvartinėms lėšoms papildyti, vykdyti mokėjimus, kai sąskaitoje trūksta lėšų mokėjimams atlikti. Overdraftas suteikiamas vienerių metų laikotarpiui. Viso laikotarpio metu įmonės sąskaita gali neturėti likučių, o panaudota overdrafto suma turi būti gražinta iki nustatytos laikotarpio pabaigos. Overdrafto laikotarpis gali būti pratęstas abipusiu šalių susitarimu.

Efektyvus skolų išieškojimas. Neretai kreditoriai mano, kad vienintelis efektyvus būdas priversti skolininką susimokėti yra kreiptis į teismą. Tačiau tikrai ne kiekvienas susimąsto, kad pirmiau yra būtina įvertinti skolininko finansinę padėtį. Būna atvejų, kai kreipdamasis į teismą kreditorius moka už advokatų, vertėjų paslaugas, teismo mokesčius, teisminis procesas trunka keletą metų, o kai pagaliau kreditorius gauna galutinį teismo sprendimą ir kreipiasi į antstolius dėl jo vykdymo, pasirodo, kad skolininkas neturi jokio turto iš kurio būtų galima išieškoti. Tokiu atveju, kreditorius ne tik neatgauna savo skolos, bet dar ir patiria papildomų išlaidų skolos išieškojimui. Taigi, prieš priimant sprendimą dėl efektyvaus skolos išieškojimo būdo, visuomet rekomenduotina įvertinti skolininko finansinę padėtį, nes tai padeda nustatyti, ar skolos išieškojimas bus efektyvus. Įvertinus skolininko mokumą bei galimas rizikas procese, kitas žingsnis yra pasirinkti optimalų skolos išieškojimo būdą.

Apibendrinant, galima teigti, kad skolų valdymas – tai balansavimas tarp pelningumo ir likvidumo. Įmonės turinčios skolų valdymo politiką, retai susiduria su vėlavimo atsiskaityti atvejais.

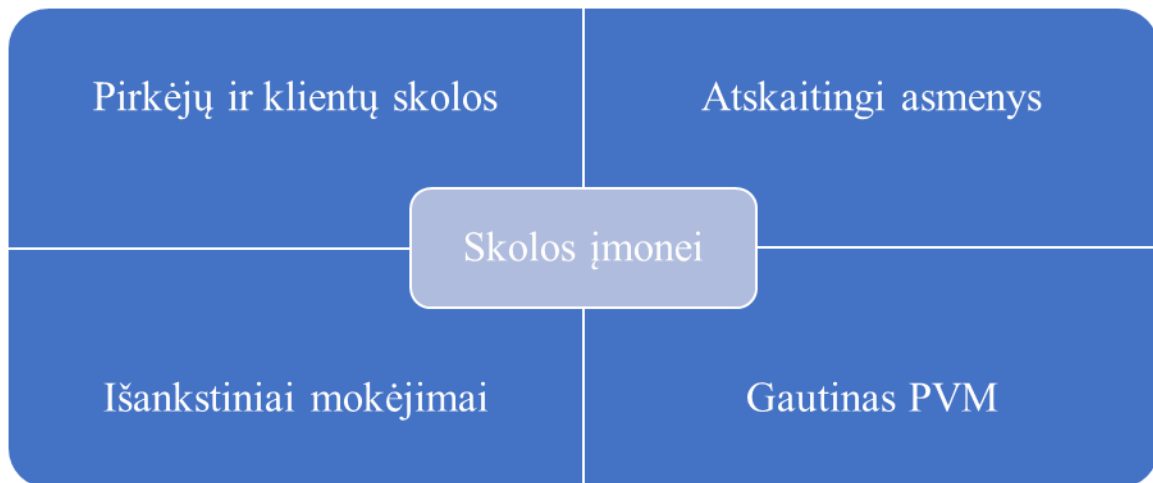
Prieš pasirašant prekių pirkimo - pardavimo sutartį, įmonė turi rinkti informaciją apie pirkėją, apie jo finansinę būklę, ir tik po to parduoti prekes skolon. Sutartyje būtinai turi būti nurodytas atsiskaitymo terminas (30, 60, 90 dienų). Kuo ilgesnis atsiskaitymo terminas, tuo daugiau pirkėjų skolų, tuo didesnė tikimybė atsirasti blogoms skoloms ir likvidumo problemoms. Skolų valdymo procesas susideda iš dviejų dalių: skolų prevencijos ir skolų išieškojimo. Efektyvus skolų išieškojimas daugumoje atvejų yra ypatinga efektyvi skolų prevencijos dalis.

1.3. Pirkėjų įsiskolinimo apskaita

Pirkėjų įsiskolinimas - tai su įmonės prekybine veikla (mūsų atveju, prekių pardavimu) susijusios pirkėjų skolos. Trumpalaikiam turtui šios skolos priskiriamos tuomet, kai jų grąžinimo terminas ne ilgesnis kaip 12 mėnesių.

Tai visos skolos, kurias įmonei yra skolingi juridiniai ar fiziniai asmenys už jiems atliktas ir jų dar *nesumokėtas paslaugas*, t. y. parduotas prekes, išduotas paskolas, padėtus terminuotus indėlius, atliktus išankstinius mokėjimus, įmonės darbuotojams išduotus avansus. Minėtais atvejais įmonė pateikia prekes, atlieka paslaugas ar išmoka pinigus, bet ir įsigyja kitą turtą – pirkėjų ar klientų įsipareigojimus ateityje sumokėti pinigus ar atlikti paslaugas.

Pagal Kalčinską G. skolas įmonei sudaro:

4 pav. Įmonės skolų sandara

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kalčinską G. (2017)

1. Pirkėjų ir klientų skolos. Tai turto rūšis, rodanti trečiųjų asmenų įsipareigojimus įmonei už skolon pirkas prekes. Jos sudaro per vienerius metus gautinos sumos didžiąją dalį. Pirkėjų skolos – viena iš likvidžiausių įmonės turto gautinų sumų dalis, kuri atsiranda kai įmonės skolon parduoda prekes.

Įmonės parduodančias prekes dažnai taiko lengvatas pirkėjams, kad pritrauktų kuo daugiau pirkėjų. Pirkėjams labai patogu skolon įsigyti prekes, nes tai kaip beprocentinis kreditas. Už prekybines skolas palūkanos nemokamos, išskyrus tuos atvejus, kai prekės perkamos išsimokėtinai (Kalčinską, 2017).

2. Atskaitingi asmenys - tai sumos pinigų, išduotos įmonės darbuotojams tam tikrai įmonės veiklai vykdyti ar paslaugoms atlikti. Darbuotojas, gavęs pinigus, tampa atskaitingu įmonei asmeniu. Jis tampa skolingas įmonei.

3. Išankstiniai mokėjimai - tai skolos įmonei, susidarančios tais atvejais, kada įmonė iš anksto sumoka dalį arba visą numatytą jai atlikti paslaugos sumą. Pvz.; mėnesio pradžioje išduodamas avansas darbuotojui reiškia, kad darbuotojas dar neatliko sutartyje numatyto darbo,

bet jam išmokėta tam tikra atlyginimo dalis už darbą, kurį jis atliks ateityje. Iš anksto gali būti sumokama juridiniams ar fiziniams asmenims, kurie pagal išankstinį susitarimą atlieka įmonei tam tikras paslaugas, tiekia prekes ar medžiagas bei atlieka kitokio pobūdžio darbus.

Skolos įmonei priklauso 24 sąskaitų grupei, t. y. per vienerius metus gautinos sumos. Šioje sąskaitų grupėje apskaitomos įmonės teisės per 12 mėnesių nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos gauti pinigus, paslaugas ar kitą turtą. Pagal audito ir apskaitos tarnybos patvirtintą „Pavyzdinį sąskaitų planą“ (2016 m.) galima pamatyti, kas priklauso 24 sąskaitų grupei.

1 lentelė

Sąskaitų plano 24 sąskaitos grupės detalizavimas

24 Per vienus metus gautinos sumos
241 Pirkėjų skolos
2410 Pirkėjų skolų vertė
2419 Pirkėjų skolų vertės sumažėjimas (–)
242 Įmonių grupės įmonių skolos
2420 Patronuojančiosios įmonės skolos
2421 Patronuojamųjų įmonių skolos
243 Asocijuotųjų įmonių skolos
244 Kitos gautinos sumos
2440 Suteiktos paskolos
24400 Suteiktų paskolų vertė
24409 Suteiktų paskolų vertės sumažėjimas (–)
2441 Gautinas pridėtinės vertės mokestis
2442 Iš anksto sumokėtas pelno mokestis
2443 Mokesčių permokos
2444 VSDF skola įmonei
2445 Iš atskaitingų asmenų gautinos sumos
2446 Kitos gautinos skolos
2447 Su įmonės savininkais susijusios sumos
2449 Kitos abejotinos skolos (–)

Šaltinis: sudaryta autorės pagal „Pavyzdinį sąskaitų planą“ (2016)

Ne visada įmonė prekes ar paslaugas gali gauti išsimokėtinai, dažnai tenka sumokėti dalį ar visą sumą avansu. Pavyzdiniame sąskaitų plane yra sąskaita 444 „Gauti išankstiniai mokėjimai“.

Per ataskaitinį laikotarpį nuo skolos susidarymo, prekių pardavimo metu pirkėjų skola registruojama, kai:

1. Pirkėjas atsiskaito iš karto sumokėdamas pinigus.

Pardavus prekes ir išrašius PVM SF arba kitą pardavimo operaciją pagrindžiantį dokumentą.

D 27 pinigai

K 500 Pardavimo pajamos

2. Pirkėjas perka prekes skolon, įsipareigodamas vėliau apmokėti už nupirktas prekes. Mokėjimo terminas nurodytas PVM SF.

D 2411 pirkėjų įsiskolinimas

K 500 pardavimo pajamos

Šis įsiskolinimas (pardavėjo atžvilgiu) vadinamas *debitoriniu* įsiskolinimu.

Pirkėjui apmokėjus už šias prekes:

D 27 pinigai

K 2411 pirkėjų įsiskolinimas

3. Iš pirkėjų gavus avansą.

D 27 pinigai

K 444 gauti avansai

Pardavus prekes ar suteikus paslaugas, už kuriuos buvo pervestas avansas:

D 27 pinigai

K 444 gauti avansai

Ne visos skolos įmonei būna trumpalaikės nuo jų atsiradimo, nes ne visas jas reikia grąžinti per tą ataskaitinį laikotarpį, kai jos atsiranda. Šias skolas įmonė turi apskaityti ilgalaikių debitorinių skolų sudėtyje. Tam Pavyzdiniame sąskaitų plane yra skirta 162 „Po vienerių metų gautinos sumos“ sąskaita. Tačiau kitais metais ši skola taps trumpalaike, nes ji bus padengta sekančiais ataskaitiniais metais, todėl balanse turės būti pavaizduota Trumpalaikio turto dalies straipsnių grupėje – Per vienerius metus gautinos sumos. Todėl rengiant finansinių ataskaitų rinkinį būtina atlikti ir tokį koregavimą: debetuoti trumpalaikėmis tapusių debitorinių skolų sąskaitas, kredituojant atitinkamas ilgalaikių skolų sąskaitas per tuos metus trumpalaikėmis tapusių skolų (ar tų skolų trumpalaikėmis tapusių dalių) sumomis.

Tais atvejais, kai skolininkas laiku neatsiskaito ir vengia bendrauti su kreditoriumi, pastarasis gali siųsti skolininkui pretenziją (raginimą, priminimą ar panašų dokumentą). Pretenziją, kaip ir visus skolininkui siunčiamus dokumentus, patartina siųsti registruotu laišku su

pranešimu apie įteikimą. Tokiu atveju visada liktų įrodymai, kad pretenziją gauta, ir kad įmonė stengė susigražinti skolas. Jeigu skolininkas ir toliau nebendrauja, tada dėl skolos priteisimo galima kreiptis į teismą, o po to teismo sprendimą perduoti antstoliams. Tas faktas, kad skolininkas delsia atsiskaityti ir vengia bendrauti, gali būti pagrindas pripažinti skolą abejotina ir nurašyti, didinant ataskaitinio laikotarpio veiklos sąnaudas.

Kalčinskas (2017) išskiria du abejotinių skolų sąnaudų nustatymo metodus: *tiesioginį* ir *netiesioginį*.

Tiesioginis būdas pats paprasčiausias ir patikimiausias. Šio atveju sąnaudoms priskiriamos tam tikrų skolininkų konkrečios skolos, kurių sugražinimu abejojama.

Tačiau savininkams ir kitiems išoriniams vartotojams skirtoje finansinėje atskaitomybėje abejotinių skolų sumos gali būti įvertintos ir vadinamaisiais netiesioginiais būdais, kai daroma prielaida, kad tam tikra skolų dalis (pavyzdžiui 5 % bendro įsiskolinimo sumos) nebus padengta.

Netiesioginių ataskaitinio laikotarpio abejotinių skolų apskaičiavimui naudojami du metodai:

1. Procentų nuo neto pardavimų pajamų (pelno ataskaitos).
2. Skolų amžiaus (balanso).

Taikant pelno (nuostolio) ataskaitos metodą - beviltiškų skolų sąnaudų suma apskaičiuojama kaip tam tikras ataskaitinio laikotarpio pardavimų sumos procentas. Šis procentas nustatomas atsižvelgiant į faktinius ankstesnių laikotarpių nuostolius.

Taikant balanso metodą pirkėjų skolos grupuojamos pagal skolų pradelsimo terminus. Šiam tikslui sudaromos skolų amžiaus kortelės. Kiekvienai grupei priskirtos uždelstos skolos dauginamos iš tos grupės negražintų skolų procento. Susumavus gautus duomenis, apskaičiuojama beviltiškų skolų sąnaudų suma. Šis metodas laikomas tikslesniu, tačiau reikia daugiau darbo ir patirties skolų amžiaus lentelėms sudaryti.

Kalčinskas (2017) pažymi, kad abejotinių skolų pripažinimas dar nereiškia, kad skolos gali būti nurašytos. Jos ir toliau apskaitomos analitinėje apskaitoje, tačiau įmonės balanse nerodomos. Apskaitos registruose gautinos sumos nurašomos tik tada, kai visiškai įsitikinta, kad skola nebus gražinta.

Beviltiška pripažinta skola apskaitoje galutiniai nurašoma uždariant nurodytas sąskaitas: debetuojuojant abejotinas skolas ir kredituojant pirkėjų skolas. Metų pabaigoje įmonė nurašo neatgautinas skolas.

Verslo Apskaitos Standartai (toliau VAS) nenumato jokių beviltiškumo požymių ir reikalavimų. 18 m- ajame VAS pateiktos tik orientacinės sąlygos - „sunki skolininko finansinė padėtis, pradelstos skolos, didelė skolininko bankroto tikimybė“.

Tuo atveju kai tikimybė atgauti skolą arba jos dalį yra mažesnė nei 50%, balanse ji turėtų būti nurašyta. Tai iš esmės skiriasi nuo 21 neatgautinų skolų nurašymo į beviltiškų skolų leidžiamus atskaitymus tvarkos, patvirtintos finansų ministro 2002 m. vasario 11 d. įsakymu Nr. 40. Įmonė skolas balanse (kai jas gali pripažinti leidžiamais atskaitymais pelno mokesčio atžvilgiu) dažniausiai nurašo pavėluotai, nes užtrunka skolų beviltiškumo formalių įrodymų surinkimas. Be to, dalis skolos niekada negalės būti priskirta leidžiamiems atskaitymams. Tačiau jos nenurašius bus iškraipomi balanso rodikliai.

Labai svarbi skolų kontrolės priemonė – skolų inventorizacija. Kasmet įmonės turėtų suderinti tarpusavio skolų sumas ir įforminti tai suderinimo aktu (priedas Nr. 2).

Pagal LR Vyriausybės 1999 m. birželio 03 d. nutarimu Nr. 719 patvirtiną inventorizacijos tvarką įmonės privalo atlikti inventorizaciją ne rečiau kaip kartą per metus prieš finansinės atskaitomybės sudarymą. Įmonės turės inicijuoti skolų suderinimą ir su VMI, VSDF ir su bankais. Kitų skolų suderinimo iniciatoriai paprastai būna kreditoriai. Derinant tarpusavio skolas surašomi du suderinimo akto egzemplioriai, kuriuose nurodoma skola (mokėtina arba gautina), jos atsiradimo priežastis ir data. Suderinimo akto gavėjas, patvirtina akte nurodytą sumą arba nesutapimo priežastis, vieną akto egzempliorių pasilieka sau o kitą grąžina pateikėjui.

Apibendrinant galima teigti, kad skolos įmonei turi būti apskaitomos balanso turto dalies sąskaitose, o turto straipsnių padidėjimas sąskaitose registruojamas jų debete. Padidėjus skolai už pirkta prekės, ši sąskaita debetuojama, o kredituojama pardavimų pajamų sąskaita. Pirkėjui atsiskaičius iškart fiksuojamas 27 sąskaitos padidėjimas, debetuojami pinigai, o kredituojama sąskaita skola įmonei. Kai skolininkas delsia atsiskaityti arba vengia bendrauti, tai gali būti pagrindu pripažinti skolą abejotina ir nurašyti, didinant ataskaitinio laikotarpio veiklos sąnaudas. Beviltiška pripažinta skola apskaitoje galutinai nurašoma uždariant nurodytas sąskaitas“ debetuojant abejotiną skolą ir kredituojant kontroliuotiną pirkėjų skolą.

2. RODIKLIAI VERTINANTIS ĮMONĖS SKOLŲ BŪKLĘ

Kiekvienai įmonei svarbiausia sugebėti įvykdyti savo įsipareigojimus. Priešingu atveju įmonė praranda savo autoritetą, sugebėjimą konkuruoti rinkoje. Mokumas rodo įmonės sugebėjimą įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Nuo mokumo priklauso įmonės finansinė būklė ir veiklos rezultatai, tolesnė jos veikla, perspektyvos, taktika, strategija, investiciniai sprendimai ir kt. Nemoki įmonė negalės palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais. Todėl reikia sutikti su nuomone, kad mokumas yra būtina įmonės egzistavimo sąlyga.

Vienas iš įmonės mokumo užtikrinimo būdų, tai savalaikis įmonės klientų atsiskaitymas už prekes ir paslaugas. Jei su įmone jos klientai laiku neatsiskaito, įmonė negali atsiskaityti su savo tiekėjais, blogiausiu atveju įmonei gali grėsti nemokumas, kuris dažnai baigiasi bankrotu.

Iš tiesų atsiskaitymo vėlavimai sukelia dvejopo pobūdžio problemas. Pirmiausia tai likvidumo problema. Vėluojantis atsiskaitymai sumažina grynųjų pinigų kiekį įmonėje ir sukelia likvidumo riziką, dėl kurios net pelningai dirbančios įmonės gali bankrotuoti. Kitas likvidumo problemos aspektas – finansavimo problema, tai yra papildomų išteklių poreikis finansuoti vėluojančias pirkėjų skolas. Taip pat vėluojantys atsiskaitymai gali netiesiogiai pakenkti įmonės įvaizdžiui, nes tapdama nemoki ir mažėjant likvidumui įmonė praranda kitų rinkos dalyvių pasitikėjimą. Savo, kaip patikimo partnerio įvaizdžio praradimas, įmonei gali sukelti neigiamų finansinių padarinių.

Įmonės finansinė atskaitomybė teikia apie 70-80% visos įmonės ekonominės informacijos. Norint tinkamai panaudoti šią informaciją, reikia mokėti ją ištirti: apskaičiuoti tam tikrus rodiklius, juos sugrupuoti, susisteminti ir padaryti apibendrinamąsias išvadas (Janovič, 2012).

Įmonės kvalifikuotas darbuotojas, kuris atsakingas už skolų valdymą, nuolat turi stebėti skolų dinamiką, jų struktūrą, kad pradelstos ar abejotinos skolos nesudarytų didžiausios pirkėjų įsiskolinimų dalies.

Informacija apie pirkėjų įsiskolinimo įmonei būklę teikia tiek vertikalioji tiek horizontalioji analizė.

Horizontali analizė – tai rodyklių dydžio pasikeitimo apskaičiavimas absoliučiais ir santykiniais skaičiais (Juozaitytė 2000). Nukrypimas skaičiuojamas lyginant ataskaitinių metų duomenis su praėjusių laikotarpių duomenimis. Tačiau tokia analizė nenurodo, kokios yra rodiklių dydžių pasikeitimo priežastys. Atliekant horizontaliąją analizę, galima įvertinti įmonės ilgalaikio turto sudėtį, įvertinti trumpalaikio turto dydį, sužinoti įmonės skolų būklę.

Pirkėjų skolos įmonių trumpalaikio turto struktūroje sudaro apie 20-25%. Tai rodo, kad šio turto valdymas turi žymų poveikį įmonės veiklos efektyvumui.

Vertiklioji analizė – padeda nustatyti, kokią dalį konkretus rodiklis sudaro palyginti su tam tikra visuma. Pavyzdžiui, kokią dalį bendros turto sumos sudaro trumpalaikis turtas arba kokią dalį trumpalaikio turto sudaro atsargos. Atliekant vertikaliąją analizę, galima įvertinti: ar optimaliai ir racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius (nuosavomis ir skolintomis lėšomis), įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą jų kitimo priežastis, įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kt.

Ši analizė kartais vadinama struktūrine analize, nes sudaro galimybę susipažinti su finansinių ataskaitų rodyklių struktūra.

Vertiklioji analizė nustato konkrečių rodiklių tarpusavio ryšį ir įtaką, tai leidžia daryti tam tikras išvadas dėl vieno ar kelių rodiklių pasikeitimo priežasčių, nes bet koks vieno finansinės ataskaitos rodiklio pasikeitimas gali daryti įtaką kito ar kelių rodiklių pasikeitimui.

Santykinė analizė – literatūroje dar vadinama koeficientų analize. Jos esmę sudaro tai, kad nustatomas finansinės ataskaitos atitinkamų rodiklių tarpusavio ryšys. Santykinės analizės rezultatai dažniausiai atvaizduojami suma, procentais arba santykiu (koeficientu).

Ši analizė labai svarbi įmonės veikloje, ji patogi savo rodiklių gausa ir įvairove, galimybe įvertinti įmonę pagal įvairius parametrus. Taigi toliau šiame darbe bus aptariama santykinų rodiklių reikšmė ir pasirinkimo principai bei nagrinėjami jų teikiami trūkumai ir privalumai.

Debitorinių įsiskolinimų poveikį įmonei galima įvertinti apskaičiavus įvairius rodiklius. Pirkėjų įsiskolinimo rodiklis – parodo, kokia trumpalaikio turto dalis tenka pirkėjų įsiskolinimui. Šis rodiklis skaičiuojamas pagal tokią formulę:

$$\text{Pirkėjų įsiskolinimo rodiklis} = \frac{\text{Pirkėjų įsiskolinimas}}{\text{Trumpalaikis turtas}} * 100$$

Įmonės debitorinių įsiskolinimų kitimą galima nustatyti apskaičiavus pirkėjų įsiskolinimo dinamikos rodiklį pagal formulę:

$$\text{Pirkėjų įsiskolinimo dinamikos rodiklis} = \frac{\text{Nagrinėjamo laikotarpio pirkėjų įsiskolinimas} \times 100}{\text{Ankstesnio laikotarpio pirkėjų įsiskolinimas}}$$

Šis rodiklis parodo, kiek padidėjo arba sumažėjo pirkėjų įsiskolinimas nagrinėjamu laikotarpiu. Pirkėjų įsiskolinimo pasikeitimas gali būti susijęs ne tik su įmonės debitorinių

įsiskolinimų valdymu, bet ir su pardavimo apimtys pasikeitimu. Padidėjus pardavimų apyvartoms, gali padidėti ir debitoriniai įsiskolinimai.

Pirkėjų kreditavimo rizikos rodiklis apskaičiuojamas:

$$\text{Pirkėjų kreditavimo rizikos rodiklis} = \frac{\text{Abejotinas įsiskolinimas} \times 100}{\text{Pirkėjų įsiskolinimas}}$$

Šis rodiklis parodo, kiek procentų pirkėjų įsiskolinimų sudaro abejotinų įsiskolinimų suma. Siekiant nustatyti debitorinių atsiskaitymų valdymo efektyvumą, reikia apskaičiuoti santykinis rodiklius, kurie parodytų pirkėjų įsiskolinimo ir įsiskolinimo tiekėjams apyvartumą. Mackevičius ir kt. (2011) nurodo, kad apyvartumo rodikliai skaičiuojami dviem būdais:

Apyvartumas išreiškiamas dienomis, kurios parodo, kiek dienų vidutiniškai trunka tam tikros turto rūšies viena ar kita apytakos stadija.

1. Apyvartumas išreikštas kartais, apibūdina lėšų judėjimo greitį per visas apytakos stadijas.

2. Apyvartumo rodikliai skaičiuojami kaip pajamų ir tam tikros turto rūšies santykis. Aleknevičienė (2011) pažymi, kad skaičiuojant efektyvumo rodiklius reikėtų naudoti vidutinius rodiklių dydžius.

$$\text{Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas} = \frac{\text{Pardavimų pajamos}}{\text{Vidutinis metinis pirkėjų įsiskolinimas}}$$

Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas rodo, kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartų per metus ir apibūdina pirkėjų skolų surinkimo efektyvumą.

Didesnė rodiklio reikšmė rodo, kad klientai greičiau atsiskaito su įmone už gautas prekes ir paslaugas ir išreiškia aukštesnę įmonės veiklos efektyvumą. Rodiklis gali svyruoti nuo 7 iki 10. Jei šis rodiklis mažesnis kaip 7, gali būti, kad įmonė per ilgai kredituoja savo pirkėjus.

Pirkėjų įsiskolinimo apyvartos laikas (dienomis) apskaičiuojamas pagal formulę:

$$\text{Pirkėjų įsiskolinimų apyvartos laikas (dienomis)} = \frac{\text{Pirkėjų įsiskolinimas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times 365$$

Gautinų sumų apyvartos laiką yra tikslinga lyginti su sutartyse numatytais atsiskaitymo terminais. Jei vidutinis apmokėjimo laikas yra žymiai didesnis už numatyta, tai reiškia, kad klientai vėluoja apmokėti sąskaitas. Kuo rodiklis mažesnis, tuo geriau yra valdoma debitorijų įsiskolinimų valdymo politika.

Pagal LR statistikos departamento nustatytas reikšmes labai geras debitorinio įsiskolinimo dienomis rodiklis yra mažiau nei 30 dienų, geras – mažiau nei 45 dienos, patenkinamas – mažiau kaip 60 dienų ir blogas daugiau kaip 90 dienų.

Jeigu įsiskolinimas viršija šias ribas, atsiranda pavojus kaupti skolas.

Mokumo rodikliai dažnai tapatinami su likvidumo rodikliais. Aleknevičienė teigia, kad „Mokumas yra įmonės gebėjimas vykdyti įsipareigojimus, o likvidumas - jos gebėjimas paversti turimą turtą pinigais. Likvidumas ir mokumas tarpusavyje yra glaudžiai susiję, kadangi nuo įmonės gebėjimo turtą paversti pinigais priklauso jos gebėjimas vykdyti įsipareigojimus: jeigu nepakaks pinigų laiku vykdyti įsipareigojimus, ji taps nemoki (2011, p. 27).

Likvidumo rodikliai parodo, kad įmonė galės laiku sumokėti tiekėjams už medžiagas ir žaliavas, mokesčius, palūkanas ir t.t. Kuo didesnė trumpalaikio likvidumo rodiklio reikšmė, tuo geriau vykdomi įsipareigojimai. Tačiau didinant trumpalaikį mokumą yra sumažinimas pelningumas, todėl valdant įmonės finansus turi būti nuolat balansuojama tarp mokumo ir pelningumo. Paprastai įmonės vadovai yra linkę išsaugoti didesnę trumpalaikį mokumą, o agresyvieji – kuo daugiau uždirbti, nebijant prarasti pasitikėjimą kreditorių atžvilgiu (Aleknevičienė, 2011).

Trumpalaikio likvidumo rodikliai skaičiuojami:

Einamojo (bendrojo) likvidumo koeficientas = $\frac{\text{trumpalaikis turtas}}{\text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}$

Šis rodiklis parodo, kiek kartu trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus, normalu, kai šis rodiklis yra 1,2-2. Jeigu < 1, gali iškilti mokumo problema, jei >2, gali paaiškėti, kad turtas naudojamas neracionaliai, t.y. jo laikoma per daug, tai mažina veiklos efektyvumą.

Greitojo arba kritinio likvidumo koeficientas = $\frac{\text{trumpalaikis turtas} - \text{atsargos}}{\text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}$

Šis rodiklis parodo įmonės gebėjimą laiku vykdyti įsipareigojimus. Jis turi svyruoti apie 1.

Absoliutaus likvidumo koeficientas = $\frac{\text{Pinigai ir pinigų ekvivalentai}}{\text{trumpalaikiai įsipareigojimai}}$

Šis rodiklis parodo kokią dalį trumpalaikių įsipareigojimų galima apmokėti iš karto. Šis koeficientas neturėtų būti didesnis kaip 0,6 – 0,8. Kai šis rodiklis itin žemas (0,01-0,05), dėl pinigų srautų kintamumo įmonė gali pradėti nevykdyti savo įsipareigojimų kreditoriams.

Apibendrinant galima teigti, kad debitoriniai įsiskolinimai turi didelę įtaką įmonės veiklos rezultatams.. Nuo debitorinių įsiskolinimų priklauso įmonės mokumas, kuris sąlygoja įmonės veiklos efektyvumą, nuo kurio priklauso tolesnė įmonės situacija.

3. PIRKĖJŲ SKOLŲ VERTINIMAS UAB „EDMAR“

3.1. Įmonės pristatymas

UAB „Edmar“ įregistruota 1997 –ųjų metų rugpjūčio mėnesį Visagino miesto savivaldybės rejestro skyriuje, kaip apsaugos, vaizdo ir telekomunikacijos sistemų įrengimo įmonė, ir iki šiol sėkmingai dirba bei plečia savo veiklą. 2002 m. savo duris atvėrė originaliai pagal europietiškus reikalavimus įrengta dviejų salių restoranas “Edmar”. Teisinė forma: Uždaroji Akcinė Bendrovė. Pagal EVRK 2 red. Veikla: Elektros sistemų įrengimas (kodas 432100), restoranų ir pagaminto valgio teikimo veikla (kodas 5610). Nuo įmonės įkūrimo dienos pagrindinių bendrovės tikslu buvo ir išlieka – išorinės rinkos paieška, t.y. teikti apsaugos, vaizdo ir telekomunikacijos sistemų įrengimo paslaugas už Visagino miesto ribų: Ignalinos AE regione, Utenos apskrityje ir kituose Lietuvos miestuose, taip pat Latvijoje ir kitose užsienio šalyse.

Bendrovė siekia būti patikimu partneriu, palaikyti abipusį ryšį su klientais, kokybiškai ir laiku reaguoti į besikeičiančius rinkos ir vartotojų poreikius, teikti kokybiškas ir poreikius atitinkančias paslaugas.

Bendrovė turi pastovius klientus, kurie pasitiki teikiamomis paslaugomis bei patenkinti jų kokybę ir aptarnavimu. Tam kad, laiku ir kokybiškai atlikti minėtas paslaugas reikalinga ne tik moderni įranga, bet ir kvalifikuotas personalas. Todėl bendrovėje didelis dėmesys skiriamas mokymuisi, kvalifikacijos kėlimui. Didžioji dalis įmonės darbuotojų turi pakankamai aukštą profesinį išsilavinimą ir kvalifikaciją. Bendrovės specialistai turi sertifikatus, reguliariai kelia kvalifikaciją ir stažuojasi. Bendrovė turi pakankamą patirtį ir reikiamą kvalifikaciją bei pajėgumus, kad aptarnautų įvairaus sudėtingumo objektus ir sistemas. Bendrovės veikloje svarbiausias skiriamas dėmesys vartotojui, jo poreikių įgyvendinimui, bendradarbiavimui su užsakovais. Dėmesys ir pagalba, sprendžiant kasdienes problemas, įgyvendinant verslo planus, padeda augti kartu su savo klientais.

Įmonės tikslas:

- Užtikrinti finansinį įmonės stabilumą ir pelningą veiklą.
- Nuolat gerinti komunikaciją su klientais.
- Nuolat analizuoti ir patenkinti klientų poreikius.
- Ieškoti inovatyvių sprendimų kasdieniame darbe.
- Užtikrinti socialiai atsakingą įmonės veiklą vadovaujantis: ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001:2018 standartų reikalavimais;
- Skirti išskirtinį dėmesį aplinkos apsaugai ir taršos prevencijai;
- Užtikrinti saugias ir sveikas darbo sąlygas, kad būtų užkirstas kelias su darbu susijusioms traumoms ir susirgimams.

- Didinti darbuotojų kompetenciją, profesinio tobulėjimo galimybes ir atsakomybę
- Nuolat gerinti darbo sąlygas ir darbuotojų motyvaciją.

Įmonės misija: atsakingai ir profesionaliai teikti novatoriškas paslaugas. Atsižvelgiant į klientų poreikius ir lūkesčius, nuolat tobulinti teikiamų paslaugų kokybę.

Įmonės vizija: mūsų tikslas būti viena iš profesionaliausių ir dinamiškiausių įmonių Lietuvoje.

Įmonės savininkas yra vienasmenis įmonės valdymo organas. Vadovas vienvaldiškai veikia įmonės vardu ir turi teisę sudaryti sandorius. Direktorius organizuoja įmonės veiklą, saugo informaciją bei turtą, atsakingas už finansinės atskaitomybės sudarymą bei įmonės dokumentų ir duomenų pateikimą juridinių asmenų registrui.

Vidutinis įmonės darbuotojų skaičius – 15. Dauguma darbuotojų turi ilgametę patirtį įmonėje. Darbuotojai skirstomi į tokius struktūrinius padalinius: administracija, elektros ir automatikos įrenginių skyrius, restorano personalas.

Administracijos padaliniui priklauso vyr. buhalterė ir administratorė.

Elektros ir automatikos įrenginių skyrius priklauso skyriaus vadovas, inžinieriai - automatikai.

Restorano personalo skyriui priklauso virtuvės darbuotojai ir aptarnaujantis personalas.

5 pav. UAB „Edmar“ valdymo schema

Šaltinis: sudaryta autorės.

3.2. Pirkėjų skolų apskaitos politika ir valdymas UAB „Edmar“

UAB „Edmar“ tvarko apskaitą pagal šiuos finansinę apskaitą ir įmonės veiklą reglamentuojančius teisės aktus:

- LR buhalterinės apskaitos įstatymas.
- Verslo apskaitos standartai.
- LR darbo kodeksas.
- LR civilinės kodeksas.
- LR Vyriausybės nutarimas Nr. 719 „Dėl inventORIZacijos taisyklių patvirtinimo“.
- Lietuvos archyvų departamento prie LR Vyriausybės įsakymas Nr. 38 „Dėl bendrųjų dokumentų saugojimo terminų“ ir kitais LR Vyriausybės priimtais teisės aktais.

UAB „Edmar“ finansiniai metai trunka 12 mėnesių ir prasideda sausio 1d. ir baigiasi gruodžio 31 d.

UAB „Edmar“ tvarkoma apskaita dvejetainiu įrašu. Apskaita tvarkoma ir apskaitos dokumentai surašomi naudojant LR piniginių vienetą – eurą, o prireikus – ir eurą ir užsienio valiutą. Atliktos ūkinės operacijos užsienio valiuta yra perskaičiuojamos į eurus pagal Lietuvos banko nustatytą užsienio valiutos santykį, galiojantį ūkinio įvykio arba ūkinės operacijos atlikimo dieną.

UAB „Edmar“ apskaita tvarkoma ir ūkinės operacijos registruojamos pagal įmonės sąskaitų planą. Įmonė naudoja nuolat atskaitomų atsargų būdą, tai yra atsargas nurašo iš karto, kai parduoda. Taip pat įmonė, parduodama prekes, naudoja FIFO atsargų apskaitymo principą, tai reiškia, kad pirmiausiai yra parduodamos tos prekės, kurios buvo gautos pirmos.

Visa įmonės apskaita kompiuterizuota, tam naudojama buhalterinė programa „LABBIS III“. „LABBIS III“ tai moderni verslo įmonių veiklos informacijos valdymo sistema, atitinkanti tarptautinius apskaitos standartus. Sistemoje *Labbis III* yra sukurti specialios sistemos valdymo įrankiai, kaip ekranų ir pirminių dokumentų formų dizaineris – galimybė naudotojui pačiam kurti asmenines ekranų formas, pirminius dokumentus, įtraukiant skaičiuojamus laukus, paveikslėlius; informacijos paieškos sistema – greitam duomenų suradimui. Yra sukurtos specialios funkcijos, kaip vidinio audito funkcija, sauganti pilną istoriją apie naudotojo veiksmus ir dokumentų unikalumą; naudotojų pagalbos sistema, pasiekama iš kiekvieno sistemos lauko; naudotojų teisių sistema - garantuojanti saugią prieigą prie leidžiamos informacijos ir leidžiamų operacijų. Sukurta standartinė sąsaja su kitomis sistemomis: bankų sistemomis, VMI (akcizų apskaita), visais populiariais kasos aparatais, gamybos įrengimų valdymo sistema GEA ir kitomis sistemomis. Sukurtos kontrolės priemonės, apsaugančios naudotoją nuo klaidų.

UAB „Edmar“ didelę dalį savo produkcijos ar tiekiamų paslaugų parduoda skolon, atidedant apmokėjimo terminą 30, 60, 90 dienų ar kitokiam laikotarpiui. Pirkėjų ar klientų įsiskolinimas finansiniu atžvilgiu yra labai pažeidžiamas trumpalaikis turtas. Visų pirma, pirkėjai, turėdami galimybę apmokėti po tam tikro laiko, perka prekių ar paslaugų daugiau ir tuo pačiu didina pardavėjo prekių ar paslaugų apyvartą t.y. pajamas. Kita vertus pinigai turi laiko vertę ir pardavėjas gaudamas pinigus vėliau, prarandą dalį jų vertės.

UAB „Edmar“ veikia rinkoje jau 24 metai ir turi savo ilgalaikius ir patikimus partnerius. Su naujais klientais sudaromos sutarties, kurios numato atsiskaitymų tvarką ir terminus. Įmonės pagrindinė veikla - apsaugos, vaizdo ir telekomunikacijos sistemų įrengimas. Dažniausiai pinigai už atliktus darbus įmonė gauna tik po atliktų darbų priėmimo - perdavimo akto pasirašymo. Standartiškai įmonė taiko 14 ir 30 dienų atsiskaitymo terminą (su patikimais klientais). Kai kuriems klientams įmonė leidžia apmokėti skolas per 60/90 dienų.

Sudarant sutartį su naujais klientais dažniausiai taikoma avansu sumokėjimą, 7 kalendorinių dienų atsiskaitymo terminą.

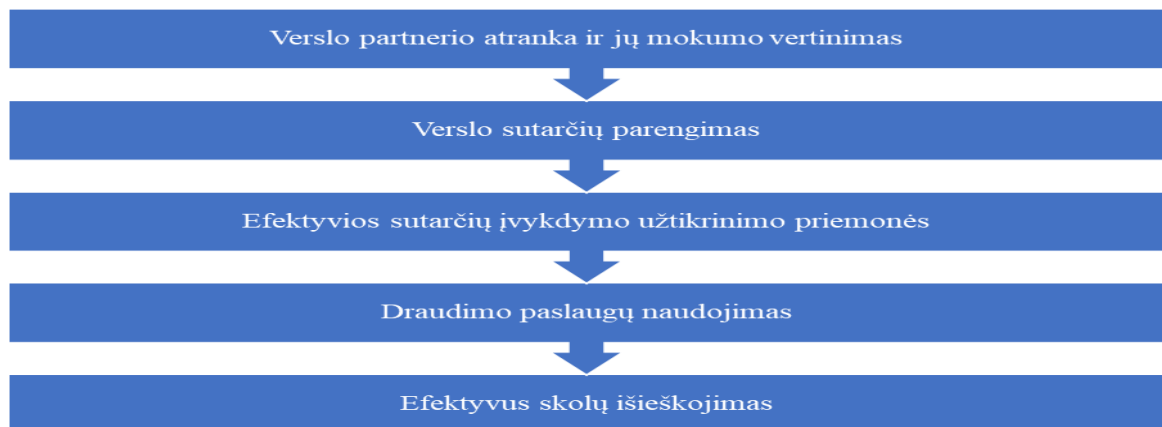
2 lentelė

UAB „Edmar“ klientų atsiskaitymų terminai

Klientai	Kalendorinės dienos
Nauji klientai	7
Patikimi klientai	14-30
Ilgalaikiai ir patikimi klientai	60-90

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Darbo pirmoje dalyje buvo aprašyta pirkėjų skolų administravimas. 6 paveiksle galima pamatyti kaip vyksta šis procesas UAB „Edmar“ įmonėje.

6 pav. Pirkėjų skolų administravimo procesas UAB „Edmar“

Šaltinis: sudarytas autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Verslo partnerio atranka ir mokumo vertinimas. UAB „Edmar“ administratorė įvertina būsimą partnerį, todėl naudojami duomenų bazėmis: Juridinių asmenų registru, ES valstybių narių PVM mokėtojų kodų sistema VIES, Rekvizatai.lt, Turto areštu akto registrais, Nekilnojamojo turto registrais. Įsitikinusi, kad klientas egzistuoja ir neturi reikšmingų skolų valstybei, perduoda surinktą informaciją įmonės vadovui. Įmonės vadovas nustato aiškius apmokėjimo terminus ir verslo sutarčių sąlygas.

Verslo sutarčių parengimas. Tarp partnerių ilgalaikiai įsipareigojimai yra įforminami sutartimi. Sutartyje numatomi:

- Šalių rekvizitai;
- Sutarties objektas – kur aiškiai turi būti nurodyta kaina, kiekis, kokybė, pristatymo sąlygos ir data;
- Mokėjimo sąlygos – nustatant atsiskaitymo būdas (grynais ar pavedimu), atsiskaitymo terminas, praleidus atsiskaitymo terminą, už kiekvieną pradelstą dieną mokami 0,01 % delspinigiai nuo nesumokėtos sumos ir kas apmoka išlaidas, susijusias su skolos išieškojimu;
- Šalių teisės ir pareigos ir kitos sąlygos – pasikeitus juridiniams adresams ir rekvizitams partneriai privalo nedelsiant informuoti (1priedas).

Efektyvios sutarčių įvykdymo užtikrinimo priemonės. Išanalizavus įmonės „Edmar“ sutarčių vykdymo priemones, paaiškėjo, jog įmonė nenaudoja sutarčių užtikrinimo priemonių, nes tai reikalauja papildomų išlaidų. Įmonės vadovo nurodymu vyriausioji buhalterė stebi pirkėjų skolas ir visada informuoja apie esamą situaciją. Įmonė naudoja buhalterinės apskaitos programą „Labbis“, su kuria galima labai greitai sugeneruoti reikiamas ataskaitas ir įvertinti įsiskolinimus.

Kitos mokėjimo priemonės. Sudarant naujas sutartis, įmonė dažniausiai naudoja tokias mokėjimo priemones kaip avansinis ir išankstinis mokėjimas. Avansiniam mokėjimui nustatomas 30% apmokėjimas nuo sutartyje nustatytos sumos.

Draudimo paslaugos naudojimas. UAB „Edmar“ ne visada gali pasitikrinti savo būsimą kliento mokumą, kadangi labai dažnai kliento buvimo vieta ne Lietuvoje, o sutarties kaina yra pakankamai aukšta, todėl įmonė pasinaudoja kredito draudimu.

UAB „Edmar“ bendradarbiauja su draudimo įmone Gjensedige. Bendrovė turi daugiau kaip 90 metų patirties kredito rizikos srityje ir yra vienas ir populiariausių kreditų draudimo teikėjų. Bendrovė pati įvertina kliento mokumą ir nustato kredito limitą. Jei klientas taps nemokus. Bendrovė įsipareigoja padengti nustatyto kredito limitu neviršijančios skolos dali iki 90%.

Efektyvus skolų išieškojimas. Neretai pasitaiko atveju, kada klientas laiku neapmoka sąskaitų. Tuo atveju skolininkui rašomos pretenzijos, raginimai, įspėjimai, pranešimai. Informuojama apie galimas teises pasekmes tuo atveju, jei skolininkas atsisakys

grąžinti skolas. Suderinamas ir pasirašomas skolos mokėjimo dalimis grafikas. Prižiūrimas įsipareigojimų vykdymas iki visiško atsiskaitymo arba pateikiamos rekomendacijos dėl tolimesnės skolos išieškojimo eigos.

Ikiteisminis skolų išieškojimo tikslas – greitai, efektyviai ir mažiausiomis sąnaudomis išieškoti skolą. Ne visada skolas pavyksta išieškoti teismine tvarka. Tai lemia tam tikros aplinkybės: labai ilgas įsipareigojimų uždelsimo terminas, įrodymų trūkumas, kreditoriaus dalies prievolės neįvykdymas ar netinkamas įvykdymas ir kt. Tuo atveju, kai skolininkas nepasinaudoja jam suteiktomis galimybėmis apmokėti savo skolą be teismo bylinėjimosi ir papildomų išlaidų, skolos išieškojimas vykdomas teisiniu būdu. Tokiu atveju taikomos įvairios priverstinio pobūdžio priemonės, tokios kaip – išieškojimas iš skolininko lėšų ar turto bei kitos priverstinio pobūdžio priemonės.

Apibendrinant galima teigti, kad UAB „Edmar“ visi atsiskaitymai vyksta dažniausiai per įmonės banko sąskaitą. Pirkėjų atsiskaitymai svyruoja nuo 7 iki 60 kalendorinių dienų, priklausomai nuo pirkėjo lojalumo ir mokumo būklės.

Įmonės pirkėjų įsiskolinimų valdymo politiką sudaro klientų patikimumo vertinimas, santykių su klientais įforminimas, pirkėjų skolų stebėjimas. Dėl iškilusių problemų įmonės vadovas pats priima sprendimus.

3.3. Pirkėjų skolų apskaita UAB „Edmar“

Pirkėjų skolas UAB „Edmar“ registruoja 24 sąskaitų grupėje, tai yra per vienerius metus gautinos sumos. 3 lentelėje pavaizduotas įmonės 24 sąskaitų grupės detalizavimas.

3 lentelė

UAB „Edmar“ sąskaitų plano 24 sąskaitų grupės detalizavimas

Sąskaita	Sąskaitos pavadinimas
2411	Pirkėjų įsiskolinimas
2419	Pirkėjų abejotinos skolos (-)
2432	Biudžeto skola įmonei
2434	Kitos gautinos sumos
2440	Suteiktos paskolos
2445	Atskaitingi asmenys

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Sąskaitoje 2419 „Pirkėjų abejotinos skolos (-)“ apskaitomos pirkėjų skolos, kurios negražinamos ilgiau nei vienerius metus.

Pardavusi skolon UAB „Edmar“ išrašo sąskaitą faktūrą. Įmonės buhalterė registruoja pardavimą ir atlieką įrašus, pateiktus 4 lentelėje.

4 lentelė

UAB „Edmar“ pirkėjų atsiskaitymų buhalteriniai įrašai

Operacija	Debetas	Kreditas
Prekių pardavimas skolon (prekių pardavimo momentu)	2411 Pirkėjų įsiskolinimas	5000 Parduotų prekių pajamos 4484 Mokėtinas PVM
Atsiskaitymas už prekes parduotas skolon	2711 Sąskaita banke	2411 Pirkėjų įsiskolinimas
Sąskaita neapmokėta per vienerius metus	2419 Pirkėjų abejotinos skolos (-)	2411 Pirkėjų įsiskolinimas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Iš pateiktos lentelės galima pamatyti, kad po prekių pardavimo skolon įmonės apskaitoje registruojamas pirkėjų įsipareigojimų didėjimas. Šios operacijos registravimui debetuojama sąskaita 2411 „Pirkėjų įsiskolinimas“ ir kredituojama 5000 „Parduotų prekių“ ir taip pat kredituojama 4484 „Mokėtinas PVM“.

Kai pirkėjas apmoka sąskaitą laiku ir perveda į banko sąskaitą visą skolą, UAB „Edmar“ buhalterė pagal sąskaitos išrašą registruoja pirkėjų skolų sumažėjimą. Todėl padidėja sąskaitos 2411 „Pirkėjų įsiskolinimas“ sąskaitos kredito apyvarta, o sąskaitos 2711 „Sąskaita banke“ – debeto apyvarta.

Kai įmonės pirkėjas neapmoka sąskaitų per vienerius metus, šios skolos perkeliamos į abejotinių skolų sąskaitą. Pagrindžiant šią operaciją rengiama buhalterinė pažyma, o apskaitos registruose registruojamos sąskaitos 2419 „Pirkėjų abejotinos skolos (-)“ – sąskaitos debeto apyvartos padidėjimas, o 2411 „Pirkėjų įsiskolinimas“ – kredito apyvartos padidėjimas. UAB „Edmar“ išduodama pinigų atsakingiems asmenims, atsiskaito grynaisiais pinigais. Šiam tikslui įmonėje naudojama kasos sąskaita 2721 ir atlieka įrašus (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

UAB „Edmar“ atsakingo asmens atsiskaitymo buhalteriniai įrašai

Operacija	Debetas	Kreditas
Pinigų išmokėjimas atsakingam asmeniui	2445 Atskaitydami asmenys	2721 Kasa

Atsakingas asmuo pristato avanso apyskaitą ir pinigus į buhalteriją	6312 bendrosios ir administracinės sąnaudos 2431 Gautinas PVM 2721 Kasa	2445 Atskaitingi asmenys
---	---	--------------------------

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Kai atskaitingam asmeniui išduodami pinigai apmokėti už prekės ir paslaugas įmonės reikmėms, buhalterė užpildo Kasos išlaidų orderį, o paskaitos registre padaro įrašus, pateiktus 7 lentelėje: debetuojama sąskaita 2445 „Atskaitingi asmenys“, o kredituojama sąskaita 2721 „Kasa“.

Kai atskaitingas asmuo į buhalteriją pristato avanso apyskaitą kartu su PVM sąskaita – faktūra, kuri įrodo pinigų išleidimą pagal paskirtį. Apskaitoje registruojamas atitinkamų sąnaudų padidėjimas, t. y. debetuojama 6 klasės sąnaudų sąskaita ir 2445 „Atskaitingi asmenys“ sąskaita kredituojama. Kai darbuotojas kartu su išleidimą patvirtinančiu dokumentu į buhalteriją pristato ir išduotų pinigų likutį, sąskaita 2721 „Kasa“ taip pat didėja.

Kartą per metus, prieš metinės finansinės atskaitomybės sudarymą, UAB „Edmar“ suderina skolas su klientais. Derinant skolininkų tarpusavio skolas, surašomi du suderinimo akto egzemplioriai, kuriuose nurodoma skola (mokėtina arba gautina suma), jos atsiradimo priežastis ir data. Suderinimo akto gavėjas, patvirtinęs akte nurodytą sumą arba nurodęs nesutapymo priežastis vieną akto egzempliorių grąžina pateikėjui, o kita pasilieka (1 priedas).

UAB „Edmar“ parduodamas prekes ar suteikiant paslaugas skolon, visada tiki, kad dalies skolų neatgaus. Jeigu pirkėjas, praėjus mokėjimo terminui, neatsiskaito, apskaitoje užfiksuotos pajamos būna didesnė už uždirbtas. Siekiant tiksliau palyginti pajamas su joms uždirbti patirtomis sąnaudomis, įmonė nustato pirkėjų abejotinių skolų sumą, kurios tikimasi ateityje neatgauti. Ši suma laikoma ataskaitinio laikotarpio sąnaudomis ir patenka į pelno ataskaitą. Tokiu būdu galima nustatyti tikslesnę ataskaitinio laikotarpio pelną. Šitaip užfiksuotos pirminiuose dokumentuose pajamos nėra mažinamos o tik padidinamos sąnaudos.

UAB „Edmar“ skolos nurašo į abejotinas pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui, kai koreguojamos visos sąskaitos. Sprendimą priima įmonės savininkas.

UAB „Edmar“ turi nedaug skolininkų, todėl abejotinių skolų sąnaudų nustatymui taiko tiesioginis metodas.

Pvz. UAB „Edmar“ gavo pranešimą, kad įmonės skolininkė UAB „Gandras“ bankrutavo, todėl jos skola 2 000 Eur, kuri turėjo būti padengta 2018 m. pripažįstama abejotina. Apskaitoje registruojamas skolos nurašymas į veiklos sąnaudas.

D 6117 Abejotinių skolų sąnaudos 2 000

K	2419	Abejotinos skolos (-)	2 000
---	------	-----------------------	-------

Gavus patvirtinimą dokumentais, pavyzdžiui, teismo sprendimą, kad UAB „Gandras“ tikrai nepadengs skolos, visa skolos suma nurašoma:

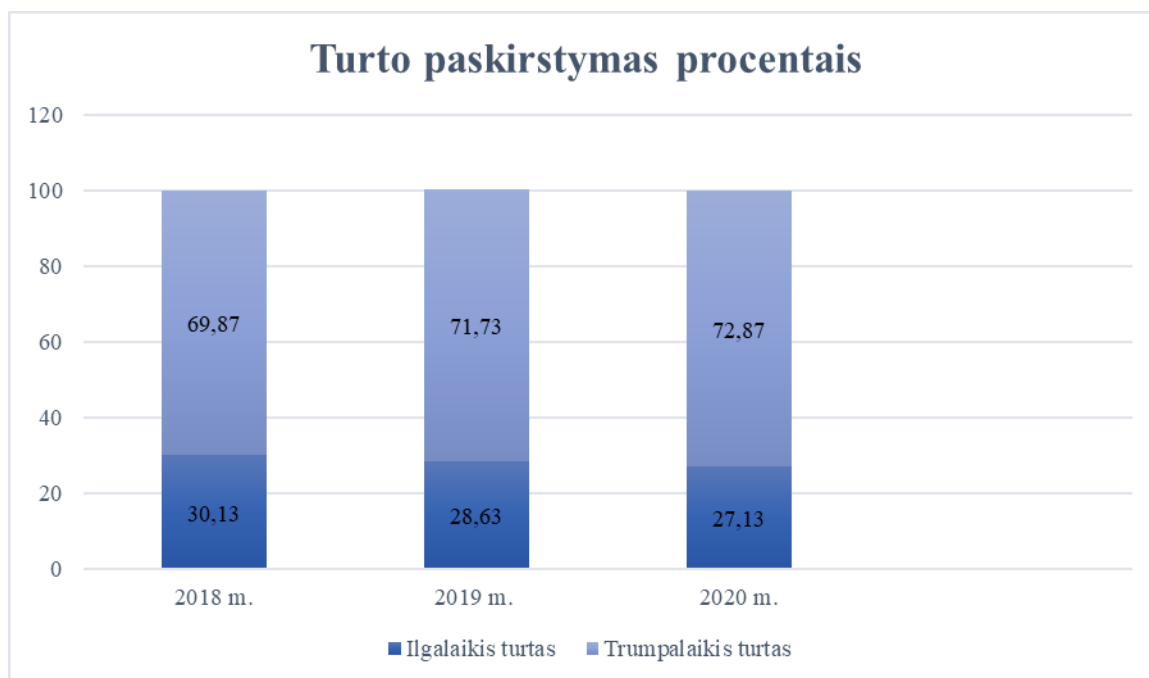
D	2419	Abejotinos skolos (-)	2 000
---	------	-----------------------	-------

K	2411	Pirkėjai	2 000
---	------	----------	-------

Apibendrinant galima teigti, kad UAB „Edmar“ debitorines skolas registruoja 24 sąskaitų grupėje. Pardavus skolon naudoja 2411 „Pirkėjų įsiskolinimas“, kur registruoja sąskaitų papildymą. Negavus skolos per vienerius metus, jos perkeliama į abejotinų skolų sąskaitą. Įmonė skolas nurašo į abejotinas pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui, kai koreguojamos visos sąskaitos. Abejotinų skolų sąnaudų nustatymui taiko tiesioginį metodą.

3.4. Pirkėjų skolų įtaka UAB „Edmar“ veiklos rezultatams

Norint, kad įmonė pasiektų gerų rezultatų, nepakanka turėti tam tikrą trumpalaikio turto sudėtį. Labai svarbi šio turto struktūra. Daugiausia problemų atsiranda valdant pirkėjų įsiskolinimus. Būtina labai kruopščiai tirti šio elemento dalį, aiškinti pokyčių priežastis. Atlikus UAB „Edmar“ 2018-2020 metų vertikaliąją analizę, matome, koks santykis ilgalaikio ir trumpalaikio turto (7 paveikslėlis).

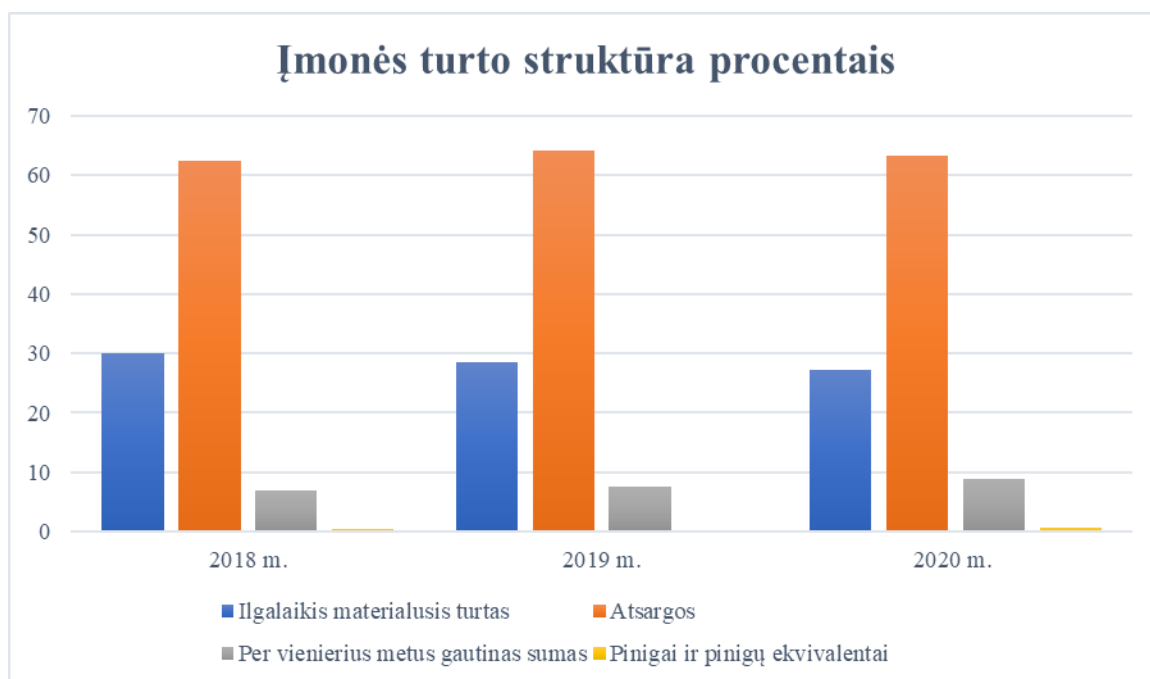

7 pav. UAB „Edmar“ turto paskirstymas procentais

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Kadangi nagrinėjama įmonė užsiima apsaugos, vaizdo ir telekomunikacijos sistemų įrengimu ir suteikia maitinimo paslaugas, tai įmonės didžiają turto dalį sudaro trumpalaikis turtas, o tiksliau atsargos. Jų lyginamasis svoris viso turto struktūroje visą nagrinėjamą laikotarpį sudarė apie 70 %. Palyginus su praėjusiais metais, trumpalaikis turtas 2019 metais padidėjo 1,86 punktais. 2020 metais matomas 1,14 punktų padidėjimas.

Ilgalaikis turtas sudarė apie 30% viso turto. Palyginus su praėjusiais finansiniais metais ilgalaikis turtas sumažėjo nuo 30,13 iki 28,63%. Turto vertės sumažėjimą lėmė tai, kad analizuojamu laikotarpiu nebuvo įsigyta naujo ilgalaikio turto, o turimas tik nusidėvėjo. Panaudojant vertikalios analizės duomenis buvo sudarytas 8 paveikslas, kur pavaizduota UAB „Edmar“ turto struktūra.

8 pav. UAB „Edmar“ turto struktūra

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

UAB „Edmar“ turto struktūros analizė rodo, kad per nagrinėjamą 2018-2020 laikotarpį didžiausią įmonės turto dalį sudaro trumpalaikis turtas (atsargos) – apie 70%, bet tai nereiškia, kad įmonė turi nelabai efektyvią pardavimo politiką. Kaip ir jau buvo paminėta, įmonė užsiima apsaugos sistemų įrengimu ir viešojo maitinimo paslaugų teikimu, todėl įmonės turto didžiąją dalį sudaro trumpalaikis turtas – atsargos.

UAB „Edmar“ ilgalaikis turtas 2018 m. sudarė 30,13 %, o 2020 m. 27,13%. Per 2020 m. naujas ilgalaikis turtas nebuvo įsigytas, o turimas nusidėvėjo.

UAB „Edmar“ turto struktūroje pirkėjų skolos 2018 m. sudaro 6,95%, 2019 m. 7,52% o 2020 m. 8,95%. Palyginus su 2018 metais 2019 ir 2020 metais pastebėtas pirkėjų skolų padidėjimas. UAB „Edmar“ trumpalaikio turto mažąją dalį sudaro pinigai ir pinigų ekvivalentai. Pinigai nuolat naudojami apyvartoje, todėl jų lyginamasis svoris balansavo tarp 0,08-0,67 ribos. Pirkėjų įsiskolinimų poveikį UAB „Edmar“ veiklai galima nustatyti tik įvertinus kokią dalį įmonės trumpalaikio turto sudaro pirkėjų skolos (6 lentelė).

6 lentelė

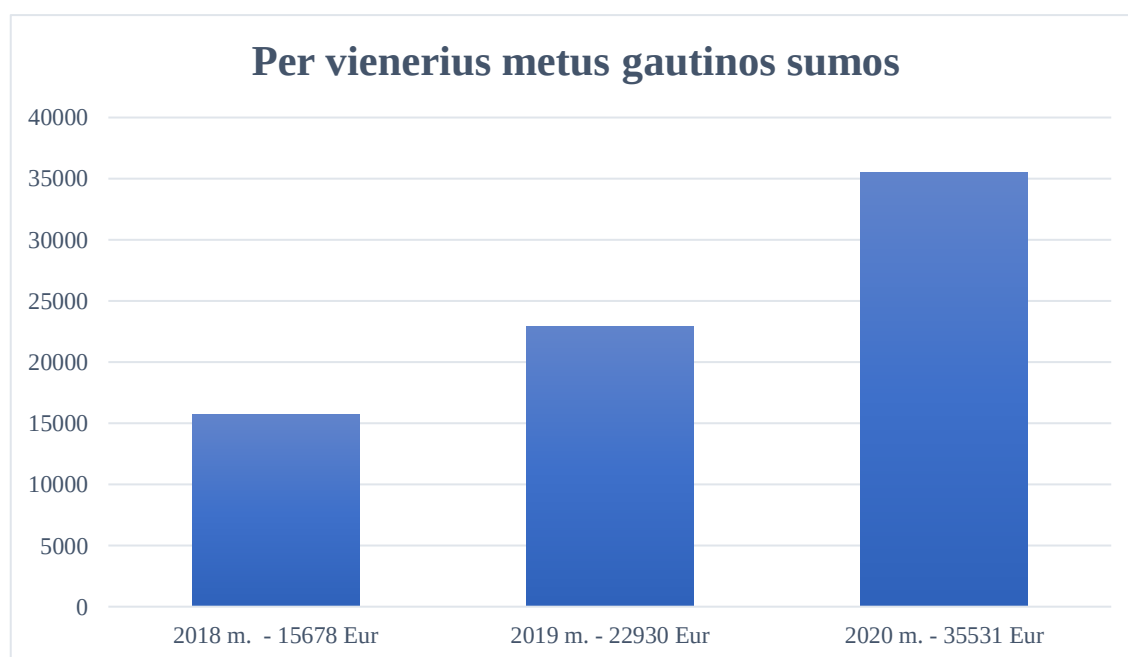
UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimo rodiklis

	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Pirkėjų skolos	15678	22930	35531
Trumpalaikis turtas	178630	215860	245260
Pirkėjų įsiskolinimų rodiklis	8,77	10,62	14,48

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Pirkėjų įsiskolinimo rodiklis apskaičiuojamas: Pirkėjų skolas dalinant iš trumpalaikio turto ir dauginant iš šimto.

Per nagrinėjamą 2018-2020 laikotarpį matome, kad 2018 metais trumpalaikio turto dalyje pirkėjų skolos sudarė 8,77 %, 2018 metais 10,62 % o 2020 metais padidėjo ir sudarė 14,48 %.

9 pav. UAB „Edmar“ per vienerius metus gautinos sumos Eur

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Labai didelę įtaką įmonės finansinei būklei daro trumpalaikio turto apyvartumas. Vienas iš svarbiausių turto apyvartumo rodiklių yra pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas kartais, pateiktas 7 lentelėje.

7 lentelė

UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas kartais

	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Pardavimo pajamos	421378	652842	510621
Pirkėjų įsiskolinimas	15678	22930	35531
Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas kartais	26,87	28,47	14,37

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas kartais skaičiuojamas: Pardavimo pajamos dalinant iš pirkėjų įsiskolinimo.

Iš pateiktos lentelės matome, kad 2018 metais pirkėjų skolos apyvartumas buvo 26,87 o 2019 metais išaugo iki 28,47, tai reiškia, kad įmonės skolų surinkimas ir veiklos efektyvumas pagerėjo. Pirkėjų skolos valdymas tapo žymiai efektyvesnis. Tačiau 2020 metais rodiklis nukrito iki 14,37 - tai reiškia, kad įmonės skolų surinkimas pablogėjo.

Sekančioje lentelėje pavaizduotas įmonės pirkėjų įsiskolinimų apyvartumo laikas (dienomis).

8 lentelė

UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas dienomis

	2018 m.	2019 m.	2020 m.
Pirkėjų įsiskolinimas	15678	22930	35531
Pardavimo pajamos	421378	652842	510621
Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas dienomis	14	13	25

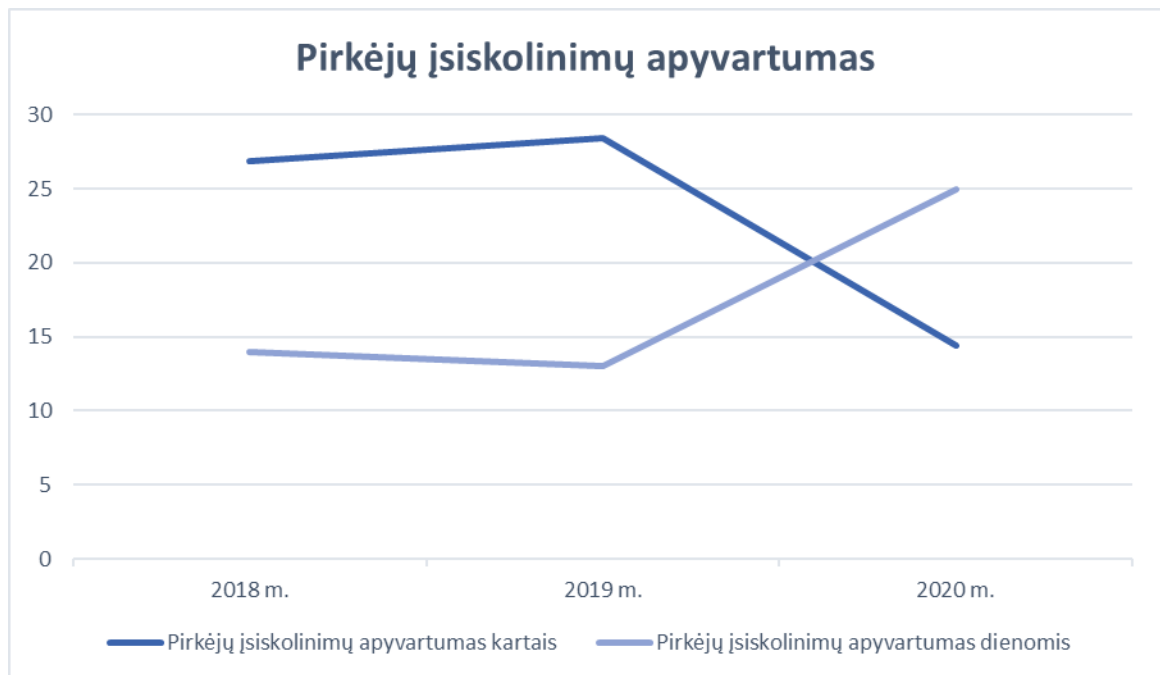
Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas dienomis skaičiuojamas: Pirkėjų įsiskolinimus dalinant iš pardavimo pajamų ir dauginant iš 365 dienų.

Per nagrinėjamą 2018-2020 laikotarpį pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas dienomis parodo, kad pirkėjų atsiskaitymas nebuvo labai uždelstas – tai geras rezultatas. 2018 metais

buvo 14 dienos, 2019 metais sumažėjo iki 13 dienų. Tai parodo, kad įmonėje taikyta pirkėjų įsiskolinimų politika sumažino pirkėjų įsiskolinimų apmokėjimo laiką. 2020 metais šis rodiklis padidėjo iki 25 dienų. Rinkos ekonomikos šalyse neišieškoto įsiskolinimo ribos yra 1-2 mėnesiai. Vadinasi UAB „Edmar“ pirkėjų skolų valdymo politika yra efektyvi.

Pirkėjų įsiskolinimų apyvartumo kartais ir dienomis palyginimus galima pamatyti kitame paveiksle.

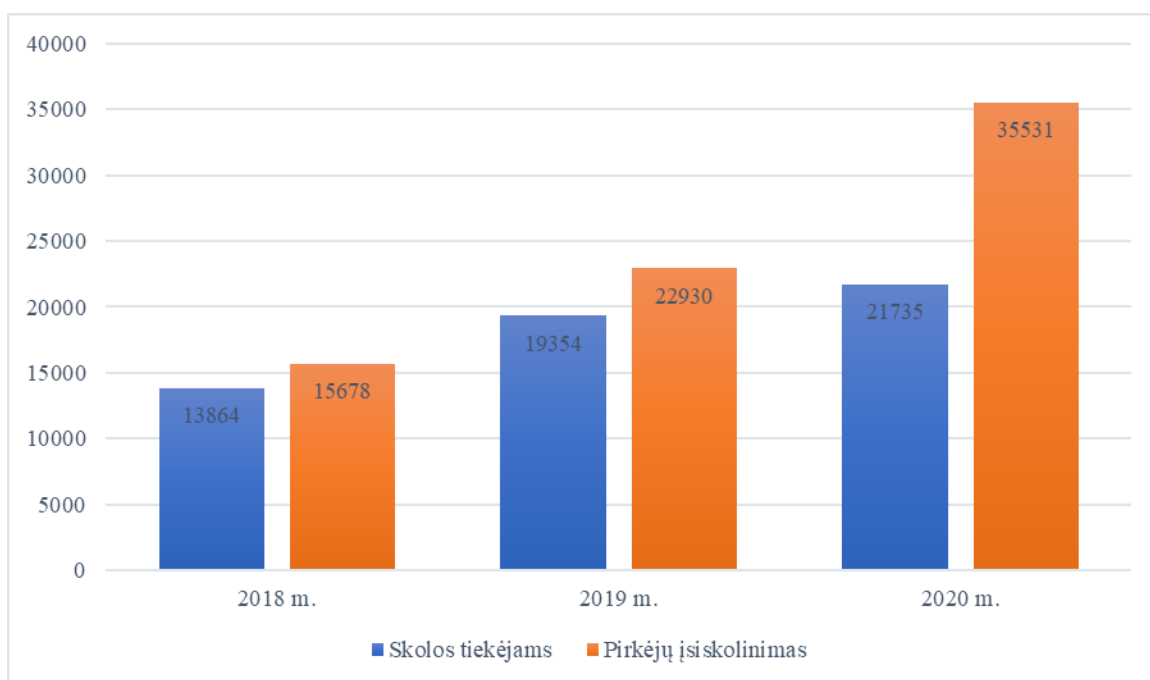

10 pav. UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apyvartumas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

UAB „Edmar“ tiek su pirkėjais, tiek su tiekėjais dirba parduodant ir perkant prekes skolon ir atsiskaitant už jas per nustatytą terminą. Dėl šios priežasties įmonėje nuolat yra pakankamai nemaža dalis skolų tiekėjams ir pirkėjų įsipareigojimų.

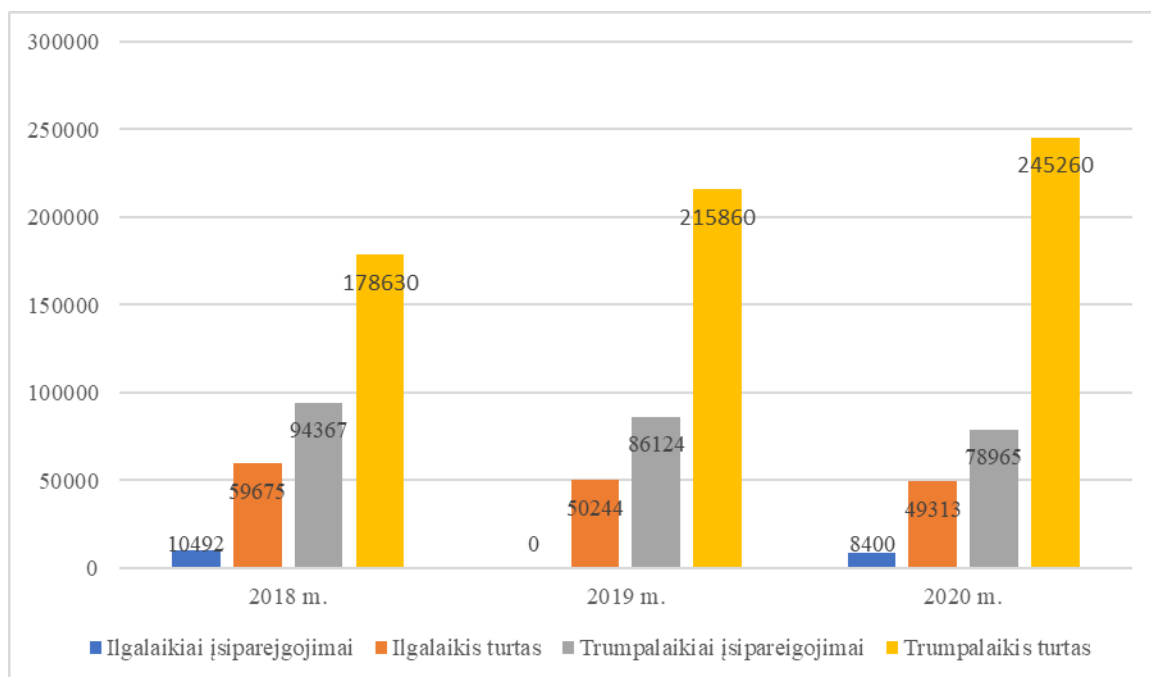
11 paveiksle palyginti UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimai su tiekėjo skolomis. Kaip matome UAB „Edmar“ debitorinės skolos žymiai didesnės nei skolos tiekėjams. Tai rodo, kad įmonė kontroliuoja savo įsipareigojimų suma ir laiku atsiskaito su tiekėjais.

11 pav. UAB „Edmar“ debitorinių ir kreditorinių skolų palyginimas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

12 paveiksle pavaizduota ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų palyginimas su ilgalaikiu ir trumpalaikiu turtu.

12 pav. UAB „Edmar“ ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų palyginimas su ilgalaikiu ir trumpalaikiu turtu

Šaltinis: sudaryta autorės pagal UAB „Edmar“ duomenis.

Per nagrinėjamą laikotarpį matyti, kad trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Trumpalaikis turtas buvo pats didžiausias 2020 metais ir sudarė 245260 eurų, tai lėmė atsargų padidėjimas. Trumpalaikiai įsipareigojimai nežymiai sumažėjo. Ilgalaikis turtas taip pat sumažėjo, tai nulėmė ilgalaikio turto nusidėvėjimas. Ilgalaikiai įsipareigojimai 2018 metais sudarė 10492 eurus. 2019 metais sudarė 0, tai lėmė, kad per nagrinėjamą laikotarpį buvo patys pelningiausi metai.

Įmonės likvidumo vertinimo kriterijus naudoja daug įmonių. Trumpalaikio likvidumo rodiklis yra vienas iš svarbiausių. Jis parodo įmonės gebėjimą konkrečiu momentu grąžinti trumpalaikes skolas. Trumpalaikio likvidumo rodikliai, jų pokyčiai bei reikšmė per 2018-2020 metus apskaičiuoti 9 lentelėje.

9 lentelė

UAB „Edmar“ trumpalaikio likvidumo rodikliai

	2018 m.	2019 m.	2020 m.	Rodiklio reikšmė
Einamojo (bendrojo) likvidumo koeficientas	1,89	2,50	3,53	Geras
Greitojo arba kritinio likvidumo koeficientas	0,30	0,36	0,13	Nepatenkinamas
Absoliutaus likvidumo koeficientas	0,31	0,37	0,36	Patenkinamas

Norint laiku įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus ir išlaikyti finansinę pusiausvyrą būtina kad trumpalaikis turtas viršytų įsipareigojimus bent du kartus. Ši rodiklio saugumo riba negali būti mažesnė kaip 1,2. UAB „Edmar“ šis rodiklis didesnis už saugumo ribą. 2018 m. sudarė 1,85. 2019 metais padidėjo iki 2,50 o 2020 metais sudarė 3,53. Vadinasi įmonė gali padengti trumpalaikius įsiskolinimus panaudodama trumpalaikį turtą.

Per nagrinėjamą 2018-2020 laikotarpį greitojo likvidumo koeficientas buvo žemas ir svyravo 2018 metais 0,30, 2019 metais 0,36 o 2020 metais 0,13. Vadinasi dėl pinigų srautų kintamumo įmonė gali pradėti neįvykdyti savo įsipareigojimų kreditoriams.

Absoliutaus likvidumo koeficientas parodo faktišką pinigų sumą, kuria pasinaudodama įmonė gali padengti trumpalaikius įsipareigojimus. 2018-2020 metais jis buvo žemas ir siekė 0,31-0,37. Tai reiškia, kad įmonė turi pakankamai piniginių lėšų vykdyti savo įsipareigojimus.

Apibendrinant galima teigti, kad atlikta UAB „Edmar“ 2018-2020 metų pirkėjų skolų analizė rodo, jog nagrinėjamu laikotarpiu įmonės trumpalaikio turto struktūroje debitorinio

įsiskolinimo dalis svyravo nuo 8,77 iki 14,48 procentų. Pirkėjų skolų apyvartumas kartais pats geriausias buvo 2019 metais – 28,47. Vadinasi įmonės pirkėjų skolos valdymas tapo žymiai efektyvesnis. Klientai greičiau atsiskaito su įmone už gautas prekes. Pirkėjų skolos apyvartumas dienomis parodo gerą rezultatą. Pirkėjai vidutiniškai atsiskaito per 30 dienų.

IŠVADOS IR REKAMENDACIJOS

1. Pirkėjų skolos – tai turto rūšis, rodanti trečiųjų asmenų įsipareigojimus įmonei už iš jos skolon pirktas prekes ar suteiktas paslaugas.

Pirkėjų įsiskolinimai įeina į įmonių balanso turto dalį ir buhalterinėje apskaitoje parodomi įmonės trumpalaikio turto sąskaitose, kad šis turtas virstų kita turto rūšimi (pinigais), įmonės buhalteriai ir prekybos vadybininkai turi itin stropiai ir atidžiai stebėti, kaip susidaro ir kaip laiku yra atliginamos įmonei skolos.

Pirkėjų skolų valdymas – tai balansavimas tarp pelningumo ir likvidumo. Kuo ilgesnį apmokėjimo terminą suteikia klientui įmonė, tuo galimos didesnės pardavimo apimtys, o kartu ir didėja pelnas.

Skolos įmonei priklauso 24 sąskaitų grupei, t. y. per vienerius metus gautinos sumos. Šioje sąskaitų grupėje apskaitomos įmonės per 12 mėnesių nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos gauti pinigai už paslaugas ar kitą turtą.

2. Kiekvienai įmonei svarbiausia sugebėti įvykdyti savo įsipareigojimus. Priešingu atveju įmonė praranda savo autoritetą, sugebėjimą konkuruoti rinkoje. Mokumas rodo įmonės sugebėjimą įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Nuo mokumo priklauso įmonės finansinė būklė ir veiklos rezultatai, tolesnė jos veikla, perspektyvos, taktika, strategija, investiciniai sprendimai ir kt. Nemoki įmonė negalės palaikyti normalių santykių su kitais rinkos dalyviais. Todėl reikia sutikti su nuomone, kad mokumas yra būtina įmonės egzistavimo sąlyga.

Debitorinių įsiskolinimų poveikį įmonės veiklai parodo įvairūs rodikliai, kurie gali padėti tinkamai įvertinti debitorinių įsiskolinimų valdymo politikos problemas ir jų mažinimo galimybes. Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas rodo, kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartos per metus.

3. UAB „Edmar“ tvarko apskaitą pagal LR buhalterinės apskaitos įstatymą, Verslo apskaitos standartus, LR darbo kodeksą ir LR civilinį kodeksą. Visa įmonės apskaita kompiuterizuota, tam naudojama buhalterinė programa „LABBIS III“.

UAB „Edmar“ pirkėjų įsiskolinimų apskaitai naudoja 24 sąskaitų grupę. Pirkėjų skolos registruojamos 2411 sąskaitoje o 2419 sąskaitoje apskaitomos pirkėjų abejotinos skolos kurios negražinamos ilgiau nei vienerius metus. Įmonė skolos nurašo į abejotinas pasibaigus ataskaitiniam laikotarpiui, kai koreguojamos visos sąskaitos. Abejotinų skolų sąnaudų nustatymui taiko tiesioginį metodą.

UAB „Edmar“ didelę dalį savo produkcijos ar tiekiamų paslaugų parduoda skolon, atidedant apmokėjimo terminą 30, 60, 90 dienų ar kitokiam laikotarpiui. Pardavus prekes ar paslaugas skolon registruojamas turto straipsnių padidėjimas.

Atlikus UAB „Edmar“ 2018-2020 metų pirkėjų skolų analizę nustatyta, jog nagrinėjamu laikotarpiu įmonės trumpalaikio turto struktūroje debitorinio įsiskolinimo dalis svyravo nuo 8,77 iki 14,48 procentų. 2020 m. pirkėjų skolos rodiklis buvo pats didžiausias, jam neigiamą įtaką padarė susidariusi situacija dėl COVID-19 pandemijos. Daug įmonių karantino metu daliniai arba visiškai sustabdė veiklą.

Pirkėjų skolų apyvartumas kartais pats geriausias buvo 2019 metais – 28,47. Vadinasi įmonės pirkėjų skolos valdymas tapo žemiai efektyvesnis. Klientai greičiau atsiskaitė su įmone už gautas prekes. Pirkėjų skolos apyvartumas dienomis rodo gerą rezultatą. Pirkėjai vidutiniškai atsiskaito per 30 dienų.

Rekomendacijos. Aktyviau vykdyti įmonės vidinę politiką skolininkų atžvilgiu, taikyti delspinigius numatytus sutartyje, abejotinas skolas perleisti tretiesiems asmenims.

LITERATŪROS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Aleknevičienė V., (2011). Įmonių finansų valdymas. Kauna: Spalvų kraitė.
2. Buhalterinės apskaitos žinynas (2020). Pačiolis.
3. Černius G. (2014). Įmonės finansų valdymo pagrindai. Vilnius.
4. Grigonytė I. (2012). Uždelstų debitorių įsiskolinimų įmonėms įvertinimas Lietuvos rinkoje. 15- osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas -Lietuvos ateitis: teminės konferencijos straipsnių rinkinys.
5. Janovič V. (2012). Įmonių perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui. Business systems and economics Nr. 2(1) INSS2029-8234.
6. Juozaitienė L. (2000). Įmonė finansai: analizė ir valdymas. Šiaulių universiteto leidykla.
7. Juškevičiūtė A., Kvekšienė M. (2016). Ataskaitinio laikotarpio pabaigos apskaitos procedūros teoriniu aspektu. Mokslas ir studijos: teorija ir praktika.
8. Kalčinskas G., Kalčinskaitė-Klimaitienė R. (2017). Buhalterinės apskaita. Vilnius
9. Kazlauskas V., Liubickienė L. (2010). Apskaita vadybininkui. Vilnius: Tarptautinė teisės ir verslo aukštoji mokykla.
10. LR Pelno mokesčio įstatymas 2001 m. gruodžio 20 d. 25 straipsnis. Beviltiškos skolos Nr. IX-675, Vilnius. Peržiūrėta 2021 m. sausio 24 d.,
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.157066>
11. Mackevičius J., Giriūnas L., Valkauskas R. (2014). Finansinė analizė. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
12. Mackevičius J., Poškaitė D. ir Villis L. (2011). Finansinė analizė: mokomoji knyga. Vilnius.
13. Mackevičius J., (2010). Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika. Kaunas: Lietuvos buhalterinės apskaitos tyrėjų ir švietėjų asociacija.
14. Pavyzdinis sąskaitų planas. Peržiūrėta 2021 m. kovo 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/665393c0089911e5b0d3e1beb7dd5516/bfJoltabeK>
15. Pirkėjų skolos apyvartumas. Peržiūrėta 2021 m. kovo 17 d.,
<https://www.auditum.lt/index.php/finansiniu-rodikliu-skaiciuokles/19-apyvartumo%20rodikliai/172-pirkju-%20skolu-apyvartumas.html>.
16. Pirkėjų skolos apyvartumas. Peržiūrėta 2021 m. kovo 20 d.,
<https://www.auditum.lt/index.php/finansiniu-rodikliu-skaiciuokles/19-apyvartumo-rodikliai/65-%20pirkju-siskolinimo-dienomis-apyvartumo-rodiklis.html>.
17. Plačenyte D. K., Dovidaitė B., (2009). „Sąskaitų korespondencijos žinynas“. Vilnius.

18. Radiškauskaitė – Matulionienė L. (2010). Pirkėjų skolų valdymo įmonėje modelis. Lietuvos žemės ūkio universitetas. Peržiūrėta, 2021 m. sausio 6 d.,
http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2010/JM_2010_straipsniu_rinkinys.pdf
19. Ribinskienė G. (2002). Tamsioji pardavimų skolon pusė. Vadovo pasaulis Nr. 4 Vilnius.
20. Salek J. G. (2007). 7 steps to Optimize A/R Management. Business Finance, Vol. 4, p. 42-46.
21. Subačienė R., Budrionytė R., Senkus K. (2012). Finansinė apskaita. Vilnius: Vilniaus universitetas.
22. 18-as VAS „Finansinės turtas ir finansiniai įsipareigojimai“. 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V2-24. Peržiūrėta, 2021 m. kovo 14 d.,
<http://www.avnt.lt/assets/Apskaita/Metodins-rekomendacijos-2020/18-VAS-MR.pdf>